

O. dr hab. Józef Marecki OFM Cap.

Męskie zakony i zgromadzenia zakonne w Galicji

W przededniu I wojny światowej

WSTĘP

Dla historyka zajmującego się życiem zakonnym na terenie Galicji w początkach XX wieku okres ten jawi się jako czas dawno zakończonej polityki józefińskiej połączonej z kasatą wielu klasztorów, wyniszczeniem życia zakonnego i równoczesnym jego odrodzeniem, przenikaniem idei zakonnego życia ukrytego według wzorów propagowanych w zaborze rosyjskim przez bł. Honorata Koźmińskiego¹, zwiększoną aktywnością duszpasterską, publicystyczną i wydawniczą. Nie bez znaczenia jest fakt powstawania i osiedlania się na terenie Galicji wielu nowych wspólnot zakonnych, zarówno męskich jak i żeńskich. Przedstawiając temat *Męskie zakony i zgromadzenia zakonne w Galicji w przededniu I wojny światowej*, omówię kolejno ogólną sytuację Kościoła katolickiego na terenie Galicji w początkach XX wieku (obrzędek łaciński, grecko-katolicki i ormiański), dalej ukażę dogodną sytuację do egzystencji i rozwoju

¹ O. Honorat – Wacław Koźmiński (1829–1916), wykształcenie podstawowe otrzymał w Białej Podlaskiej, średnie w Płocku, po czym rozpoczął studia architektury w Szkole Sztuk Pięknych w Warszawie. Po kryzysie religijnym (1848) wstąpił do Zakonu Kapucynów, w 1852 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Pracował w Warszawie, Zakroczymiu i w Nowym Mieście, pełniąc obowiązki wykładowcy, sekretarza prowincjalnego, kierownika duchowego i spowiednika. Założył około 26 bezhabitowych zgromadzeń zakonnych, z których obecnie istnieje 17. Beatyfikowany 16 X 1998 r. Por. J. L. Gadacz, *Słownik polskich kapucynów*, t. 1, Wrocław 1985, s. 611–615.

wspólnot zakonnych na terenie Galicji (zarówno w Kościele łacińskim jak i unickim) oraz Galicję jako miejsce odrodzenia życia zakonnego w XX wieku. Dokonam też krótkiej charakterystyki działalności duszpasterskiej, charytatywnej, oświatowej, społeczno-kulturalnej i wydawniczej.

Uzupełnieniem opracowania są aneksy, w których zostały zaprezentowane katolickie męskie wspólnoty zakonne w Galicji w omawianym okresie.

OGÓLNA SYTUACJA KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO NA TERENIE GALICJI W POCZĄTKACH XX WIEKU (OBRZĄDEK ŁACIŃSKI GRECKO-KATOLICKI I ORMIAŃSKI)

Stosunki religijne na terenie Galicji regulował konkordat zawarty pomiędzy Austrią a Stolicą Apostolską w 1855 roku, mimo że został zerwany po Soborze Watykańskim I. Za rządów cesarza Franciszka Józefa I² Kościół katolicki cieszył się znacznym poparciem władzy państwowej, o ile oczywiście, był narzędziem germanizacji i zachowywał lojalne stanowisko wobec Wiednia. Patent konstytucyjny uzyskany w okresie rządów w Galicji gubernatora hrabiego Franza Stadion³ przyznawał mieszkańcom Galicji szereg przywilejów i swobód. Jednak według założeń rządu wiedeńskiego Kościół, w tym także wspólnoty zakonne, miały być czynnikiem popierającym tron. Oceniano go nie w kategoriach duszpasterskich, ale politycznych. Taką ideę popierali galicyjscy konserwatyści, za którymi stał łaciński episkopat. Galicja była terenem rodzącego się liberalizmu, napięć na-

² Franciszek Józef I (1830–1916), cesarz austriacki od 1848 r., gruntownie wykształcony i uzdolniony filologicznie. Rządy w monarchii objął w 1848 r. W 1861 r. utworzył parlament, tzw. Radę Państwa, a krajom Korony nadał autonomię. W 1906 r. przeprowadził zmianę ordynacji wyborczej. W oparciu o nią w następnym roku odbyły się wybory powszechne. Z przekonania konserwatysta i autokrata, głęboko wierzył w dziejową rolę swego rodu i boskie pochodzenie władzy. Nie rozwiązane za jego panowania sprawy wewnętrzne doprowadziły do upadku Austro-Węgier po jego śmierci. Por. S. Grzybowski, *Franciszek Józef*, Wrocław 1983, *passim*.

³ Franz Stadion (1806–1853), graf von Warthausen, polityk – liberał, gubernator Galicji w l. 1846–48; następnie działał na terenie Czech oraz w Chorwacji. Por. B. Jelavich, *Modern Austria: Empire and Republic, 1815–1986*, New York 1897, s. 43–51.

rodowościowych i religijnych, których nawet nie usunęły ustalenia *Konkordii* z 1863 roku⁴.

Rząd austriacki często traktował Galicję jako rodzaj kolonii, miejsce pozyskiwania surowców i zbytu produktów. Mieszkańcy Galicji natomiast byli traktowani jako obywatele drugiej kategorii. Ziemie te często nawiedzały klęski nieurodzajów, zdarzały się przypadki śmierci głodowej. Powszechne ubóstwo skłaniało do emigracji zarobkowej.

W 1914 roku na terenie Galicji Kościół łaciński liczył 100 dekanatów, 1060 parafii, 348 innych placówek duszpasterskich, 2040 kapłanów (diecezjalnych i zakonnych oraz 4140418 wiernych, zaś Kościół unicki – 1875 parafii, 2478 kapłanów i 3461100 wiernych. Kościół ormiański liczył 10 parafii, około 20 kapłanów i około 4000 wiernych. Liczba wiernych w parafiach łacińskich i rusińskich była znaczna⁵.

Każdy z obrządków przechodził odmienne drogi rozwoju w XIX wieku. W Kościele łacińskim regularnie wzrastała liczba parafii, np. w archidiecezji lwowskiej w 1834 roku było 191 parafii, a w roku 1914 – 259 parafii, zaś w diecezji przemyskiej w 1825 roku było 274 parafie, a w roku 1913 – 320 parafii. W końcu XIX wieku w diecezji krakowskiej na jedną parafię przypadało 3347 wiernych, w tarnowskiej – 3500 wiernych, w przemyskiej – 2935 wiernych, a w archidiecezji lwowskiej – 2710 wiernych. Pomiędzy Rusinami proporcje te były o wiele korzystniejsze. Wielu łacinników, zwłaszcza w archidiecezji lwowskiej mieszkało w miejscowościach, w których nie było świątyń ich obrządku, stąd często uczęszczali na nabożeństwa w obrządku grecko-katolickim i tam też przyjmowali sakramenty. Znane jest także zjawisko „kradzieży dusz”, o co wzajemnie oskarżali się duchowni łacińscy i rusińscy⁶.

⁴ Por. J. Szmyd, *Spółeczno-polityczna działalność Kościoła w Galicji na przełomie XIX i XX wieku wymierzona przeciwko socjalistycznemu ruchowi robotniczemu*. „Zeszyty Historyczne” 1(1959), s. 43–73; W. Urban, *Dzieje Kościoła w zaborze austriackim*, w: *Historia Kościoła w Polsce*, pod red. B. Kumora i Z. Obertyńskiego, t. 2, cz. 1, Poznań-Warszawa 1969, s. 582, 602, 618.

⁵ Na temat rozwoju placówek parafialnych w Galicji zob. B. Kumor, *Ustrój i organizacja Kościoła polskiego w okresie niewoli narodowej (1772–1918)*, Kraków 1980, s. 628–638.

⁶ Por. B. Kumor, D. Olszewski, *Episkopat, duchowieństwo, duszpasterstwo*, w: *Historia Kościoła...*, s. 587; B. Kumor, *Diecezje*, Tamże, s. 621–623.

Biskupi galicyjscy obrządku łacińskiego starali się podnosić poziom intelektualny duchowieństwa⁷. Wydłużano czas studiów, do seminariów wprowadzono wykłady z teologii pastoralnej oraz wydano drukiem podręcznik seminaryjny ks. Józefa Krukowskiego *Teologię pasterską katolicką*⁸. Inaczej było w diecezjach unickich. Należy dodać, że na terenie Galicji przez pryzmat pastoralny postrzegano obecność wspólnot zakonnych oraz przydatność zakonników do pomocy w parafiach. Wydając im pozwolenie na osiedlenie się w wyznaczonej miejscowości, bardzo często ordynariusze nakładali na zakonników obowiązek wybudowania świątyni i zorganizowania obsługi duszpasterskiej w odległych nieraz miejscowościach. Sprawę przydziału płatnych etatów za administrowanie parafią czy naukę w szkołach, jak również kwestię własności gruntu pozostawiano na czas późniejszy. Takie zachowania zniechęcały do tworzenia nowych ośrodków duszpasterskich przez zakonników. Znane są liczne przypadki kierowania przez biskupów na stanowiska w duszpasterstwie parafialnym zakonników, których zwodzono możliwością przejścia w szeregi kleru diecezjalnego. Były to oczywiście najczęściej parafie niedochodowe, zaniedbane i położone daleko od ośrodków miejskich.

Większość biskupów łacińskich regularnie i często wizytowała parafie oraz wprowadzała nowe formy duszpasterskie, a także popierała nowe nabożeństwa. Na przełomie XIX i XX wieku na terenie Galicji wzniesiono szereg nowych świątyń parafialnych i kaplic filialnych. Powstają liczne bractwa religijne, trzecie zakony – szczególnie przy klasztorach franciszkańskich (bernardynów, franciszkanów konwentalnych, kapucynów i reformatów)⁹, towarzystwa trzeźwościowe,

⁷ Przykładem takiego działania jest bł. Józef Sebastian Pelczar – zob. K. Panuś, *Kaznodziejstwo w katedrze krakowskiej*, t. 2; *Okres niewoli narodowej (1795–1918)*, Kraków 1995, s. 148–151.

⁸ Por. B. Kumor, D. Olszewski, *Episkopat...*, s. 588.

⁹ Szczególnie w propagowaniu tercjarstwa franciszkańskiego zasłużyli się: o. Czesław Kellar OFMConv., o. Czesław Szuber OFMCap. i o. Czesław Bogdański OFM. Szerzej o działalności tercjarzkiej zob. D. Synowiec, *Franciszkanie polscy*, w: *Zakony św. Franciszka w Polsce w latach 1772–1970*, cz. 2, pod red. J. Bara, Warszawa 1978, s. 91–98; F. Duchniewski, *Kapucyni polscy w latach 1772–1970*, Tamże, s. 160–163; E. H. Wyczawski, *Kalwaria Zebrzydowska*, w: *Klasztory bernardyńskie w Polsce w jej granicach historycznych*, pod red. H. E. Wyczawskiego, Kalwaria Zebrzydowska 1985, s. 120.; L. Iriarte, *Historia franciszkanizmu*, Kraków 1998, s. 443.

związki katolickie¹⁰. Rozwinął się także ruch społeczny i ludowy, którego inicjatorem był szczególnie eks–jezuita ks. Stanisław Stojałow-ski¹¹. Brak jednak było wystarczającej liczby duchowieństwa do zaspokojenia wszystkich potrzeb duszpasterskich wiernych¹².

Łaciński episkopat galicyjski w okresie poprzedzającym wybuch I wojny światowej stanowili kapłani pobożni, godni i gorliwi. Archidiecezją lwowską kierował abp Józef Bilczewski¹³ (1900–1923) – wyniesiony na ołtarze przez Jana Pawła II, a jego sufraganami byli bp Józef Weber¹⁴ (1895–1906) a następnie, od 1906 roku, bp Wła-

¹⁰ E. H. Wyczawski, *Alwernia*, w: *Klasztory bernardyńskie...*, s. 18; Tenże, *Kalwaria Zebrzydowska...*, s. 120; W. Murawiec, *Rzeszów*, Tamże, s. 308–309; A. Chadam, *Sokal*, Tamże, s. 350; Tenże, *Zbaraż*, Tamże, s. 459; A. Sroka, *Świątynie Jarosławia*, Jarosław 1998, s. 54; B. Siwiec, *Bernardyni w latach 1459–1939. Zarys dziejów klasztoru Zakonu Braci Mniejszych w Tarnowie*, Kraków 1999, s. 175; P. Szpilller, G. Zań–Ograbek, *Arcybactwo szkaplerza świętego przy kościele karmelitów w Krakowie na Piasku. Historia, duchowość, ikonografia*, Kraków 2001, *passim*.

¹¹ Stanisław Stojałow-ski (1845–1911), jezuita a potem kapłan diecezjalny. W 1872 r. rozpoczął wydawanie pisma *Apostolstwo Serca Jezusowego* (późniejszy *Postaniec Serca Jezusowego*), położył podwaliny pod „Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy”. Od 1875 r. redagował tygodniki dla chłopów *Wieniec* i *Pszczółka*. Zdobył dużą popularność organizując pielgrzymki, demonstracje, tworząc chłopskie kółka rolnicze i wyborcze komitety chłopskie. W 1896 r. założył Stronnictwo Chrześcijańsko–Ludowe, z ramienia którego w 1898 r. wszedł do parlamentu. W latach 1898–1911 poseł na Sejm Krajowy. W 1900 r. założył Zjednoczenie Stronnictw Ludowych. Por. Z. Zamorski, *Ks. Stanisław Stojałow-ski*, Bielsko 1931, *passim*; F. Kački, *Ks. Stanisław Stojałow-ski i jego działalność społeczno–polityczna*, t. 1, Lwów 1937, *passim*; A. Kudłaszyk, *Ksiądz Stanisław Stojałow-ski. Studium historyczno–prawne*, Wrocław 1998, *passim*.

¹² Por. W. Urban, *Dzieje Kościoła...*, s. 580, 597; Por. B. Kumor, D. Olszewski, *Episkopat...*, s. 586.

¹³ Józef Bilczewski (1860–1923), święcenia kapł. otrzymał w 1884 r. Studiował w Krakowie i w Wiedniu, gdzie się doktoryzował (1886) oraz w Rzymie i Paryżu. Habilitował się na Uniwersytecie Jagiellońskim (1890). Profesor teologii dogmatycznej na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie, dziekan tamtejszego Wydziału Teologicznego i rektora. Mianowany 17 XII 1900 r. abpem lwowskim obrz. łacińskiego. Pisarz ascetyczny, społecznik, duszpasterz. Ogłoszony błogosławionym przez Jana Pawła II w dniu 26 VI 2001 r. Por. J. Latosiński, *Życiorys X. Dra Józefa Bilczewskiego metropolity lwowskiego*, Kraków 1901, s. 26; M. Tarnawski, *Arcybiskup Józef Bilczewski. Krótki rys życia i prac*, Lwów 1924, *passim*; W. Urban, *Śługa Boży Józef Bilczewski abp metropolita lwowski. 1860–1923*, Wrocław 1977, *passim*; F. Płaczek, *Śługa Boży Józef Bilczewski*, w: *Polscy święci*, t. 7, Warszawa 1985, s. 297, 321.

¹⁴ Józef Weber (1856–1918), duszpasterz, wykładowca i rektor seminarium duchownego we Lwowie; społecznik i działacz charytatywny. Sakrę biskupią otrzymał 29 XII 1895 r., w 1901 r. mianowany abpem. Po opuszczeniu archidiecezji (1906) i rezygnacji ze stanowiska sufragana wstąpił w USA do zmartwychwstańców, gdzie m.in. pełnił obowiązki proboszcza w Chicago, magistra nowicjatu i prowincjała. Por. P. Nitecki, *Biskupi Kościoła w Polsce. Słownik biograficzny*, Warszawa 1992, s. 219.

dysław Bandurski¹⁵ (1906–1919). Diecezją przemyską zarządzał, beatyfikowany przez Jana Pawła II, bp Józef Sebastian Pelczar¹⁶ (1900–1924), którego wspomagał bardzo życzliwy dla życia zakonnego Karol Józef Fischer¹⁷ (1901–1931). W diecezji tarnowskiej rządy sprawował bp Leon Wałęga¹⁸ (1901–1933), a w krakowskiej kard. Jan Puzyna¹⁹ (1895–1911) i bp (późniejszy abp i kardynał) Adam

¹⁵ Władysław Bandurski (1865–1932), kaznodzieja i pisarz, działacz polityczny i patriotyczny, dr filozofii i dr teologii. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1887 r. Po studiach w Rzymie krótko pracował w duszpasterstwie w archidiecezji lwowskiej, a następnie był kanclerzem kurii biskupiej w Krakowie. Od 1906 r. sufragan archidiecezji lwowskiej (sakra 30 XII 1906) i rektor seminarium. Podczas I wojny światowej „duchowy piastun Legionów”, opiekun uchodźców i jeńców Polaków na Węgrzech. Po 1920 r. przebywał w Wilnie, gdzie był tytułowany naczelnym kapelanem sił zbrojnych Litwy Środkowej. Por. S. Rachwał, *Ks. biskup dr Władysław Bandurski, wzór kapłana–Polaka*, Lwów 1932, *passim*; S. Żukowski, *Ś.p. ks. dr biskup Władysław Bandurski jako kaznodzieja*. „Przeгляд Homiletyczny” T. 10:1932, s. 218–226; S. Pilch, *Bandurski Władysław*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 1, Lublin 1989, kol. 1300.

¹⁶ Józef Sebastian Pelczar (1842–1924), pisarz ascetyczny, kaznodzieja, duszpasterz, działacz społeczny i religijny. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1864 r. Po studiach w Rzymie był wychowawcą i wykładowcą w seminarium duchownym w Przemyślu, a w latach 1877–99 profesorem Uniwersytetu Jagiellońskiego. Szczególny czciciel Najśw. Sakramentu, Serca Jezusowego i Najśw. Maryi Panny. Dla opieki dziewcząt zagrożonych moralnie, chorych i ubogich, założył Zgromadzenie Służebnic Najśw. Serca Jezusowego (1894). Sakrę otrzymał 19 III 1899 r. Początkowo sufragan, a następnie ordynariusz diecezji przemyskiej (ingres 13 I 1891). Beatyfikowany 2 VI 1991 r. przez Jana Pawła II. Por. P. Nitecki, *Biskupi...*, s. 162.

¹⁷ Karol Józef Fischer (1847–1931), duszpasterz, pisarz, kaznodzieja, liturgista, propagator szkół ludowych. Seminarium Duchowne ukończył w Przemyślu, święcenia kapłańskie otrzymał w 1869 r. Pracował w duszpasterstwie, m. in. jako proboszcz w Tarnowcu (1874–88) i w Dobrzechowie (1888–99). Był także rektorem bractwa Bonus Pastor (od 1901) oraz w latach 1894–1900, członkiem Rady Państwa w Wiedniu. 15 IV 1901 r. prekonizowany sufraganiem przemyskim (sakra 19 V 1901 r.). Cieszył się wielką sympatią i popularnością wśród ludu i duchowieństwa. Por. P. Nitecki, *Biskupi...*, s. 59.

¹⁸ Leon Wałęga (1859–1933), duszpasterz, społecznik. Studiował we Lwowie i w Rzymie, gdzie przyjął święcenia kapłańskie w 1883 r. Pracował we Lwowie jako katecheta i profesor Uniwersytetu Jana Kazimierza, wykładał także w seminarium duchownym. 12 V 1901 r. otrzymał sakrę biskupią i objął rządy diec. tarnowską. Rozwinął sieć parafialną i przeprowadził synod diecezjalny w 1928 r. Ostatnie miesiące życia, po złożeniu urzędów, spędził w klasztorze redemptorystów w Tuchowie. B. Kumor, *Diecezja tarnowska tarnowska. Dzieje ustroju i organizacji 1786–1985*, Kraków 1985, s. 285–290.

¹⁹ Jan Puzyna (1842–1911), kształcił się we Lwowie Pradze; po uzyskaniu doktoratu z prawa pracował w sądownictwie. Po ukończeniu seminarium duchownego w Przemyślu otrzymał święcenia kapłańskie (1878) a w 1886 r. został mianowany sufraganiem lwowskim; sakrę otrzymał 22 I 1895 r. w Rzymie. W roku następnym został przeniesiony na biskupstwo krakowskie a w 1901 r. otrzymał nominację kardynalską. Zasłużył się jako duszpasterz, renowator zabytków i opiekun duchowieństwa i kleryków. Por. P. Nitecki, *Biskupi...*, s. 174.

Stefan Sapieha²⁰ (1911–1951) z sufraganem Anatolem Nowakiem²¹ (1900–1924)²².

Episkopatowi rusińskiemu przewodził metropolita Andrzej R. Szeptycki²³ (1900–1944) z sufraganami Josyfem Bocianem²⁴ (1914–1926) i Nykytą Budką²⁵ (1912–1949), ordynariuszem przemyskim

²⁰ Adam Stefan Sapieha (1867–1951), studiował w Instytucie Katolickim w Lille we Francji, w Krakowie (prawo) i we Wiedniu (1886–1892); od 1890 r. studiował teologię w Innsbrucku, a w 1892 r. wstąpił do lwowskiego seminarium duchownego. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1893 r., a po krótkiej pracy duszpasterskiej kontynuował studia w Rzymie. Po powrocie do Lwowa pracował w seminarium oraz w Rzymie (1906–11). Święcenia biskupie przyjął (17 XII 1911) z rąk papieża Piusa. W 1925 r. podniesiony został do godności arcybiskupa metropolity nowo utworzonej metropolii krakowskiej, a w 1946 r. został mianowany kardynałem. Dał się poznać jako działacz charytatywny podczas I i II wojny światowej, niestrudzony obrońca polskości, społecznik i duszpasterz. Por. *Księga sapieżyńska*, t. 1–2, Kraków 1982–1986, *passim*.

²¹ Anatol Nowak (1862–1933) – studia teologiczne ukończył na Uniwersytecie Jagiellońskim; święcenia kapł. otrzymał w 1885 r. Pracował początkowo w duszpasterstwie potem m. in. jako kapelan bpa A. Dunajewskiego, notariusz i kanclerz. 17 XII 1900 r. został prekonizowany bpem tytularnym Irenopolis i sufraganem krakowskim a 30 XII t. r. otrzymał sakrę biskupią. W 1924 r. został mianowany bpem przemyskim. Jako ordynariusz rozwinął szeroką działalność charytatywną, rozwinął Akcję Katolicką i Sodaliję Mariańską. Rozbudował gmach Kurii, zreorganizował archiwum i powiększył muzeum diecezjalne. Był propagatorem kultu maryjnego, popierał rozwój apostołstwa świeckich i uporządkował ustawodawstwo w diecezji. P. Nitecki, *Biskupi...*, s. 149.

²² Por. B. Kumor, *Polscy kardynałowie*, w: *Historia...*, s. 390–391; Tenże, *Diecezje...*, Tamże, s. 621–623.

²³ Roman Aleksander Maria Szeptycki (1865–1944), arcybiskup metropolita, polityk ukraiński. W 1888 r. przeszedł z obrz. rzymsko-katolickiego na grecko-katolicki, uznając się za Ukraińca. Po wstąpieniu do bazylianów przyjął imię zakonne Andrzej. W 1898 r. został bpem stanisławowskim a w 1900 r. abpem lwowskim i metropolitą Kościoła greckokatolickiego. W l. 1903–14 zasiadał w Izbie Panów. Dał się poznać jako przywódca nacjonalistów ukraińskich; początkowo zmierzał do utworzenia niepodległej Ukrainy a po 1920 r. reprezentował ideę szerokiej autonomii Ukrainy. Uważa się, że po agresji hitlerowskiej na ZSRR był zwolennikiem tworzenia ukraińskich narodowych sił zbrojnych i współpracy wojskowej z Niemcami. Por. М. Дешниця, *Малий український церковно-історичний словник*, Львів 1994, s. 139.

²⁴ Josyf Bocian (1879–1926), pisarz i publicysta, święcenia biskupie otrzymał w 1914 r. w Kijowie, mianowany biskupem łuckim – nie został dopuszczony do objęcia urzędu. Por. М. Дешниця, *Малий український...*, s. 18.

²⁵ Nykyta Budka (1877–1949), działacz społeczny i religijny, dr teologii – alum uniwersytetów w Wiedniu i Innsbrucku, sakrę otrzymał w 1912 r.; sufragan i wikariusz kapitułny metropolii lwowskiej, pierwszy grecko-katolicki biskup w Kanadzie. W 1945 r. aresztowany i skazany na 8 lat pozbawienia wolności. Zmarł w więzieniu w Karagandzie. Por. М. Дешниця, *Малий український...*, s. 18.

był bp Konstantyn Czechowicz²⁶ (1896–1915) i bp Jozafat Kocyłowski²⁷ (1916–1947) a stanisławowskiej bp Grzegorz Homyszyn²⁸ (1904–1945). Wspomniani władcy, co prawda, próbowali naśladować w posłudze biskupów łacińskich, jak na przykład Władyka Homyszyn, wydając szereg listów pasterskich do wiernych i zabiegając o podniesienie poziomu intelektualnego i pasterskiego duchowieństwa, ale też dużo czasu poświęcali na kierowanie latyfundiami kościelnymi i działalność narodowościową²⁹.

Kościółem ormiańskim kierował ceniony i szanowany powszechnie abp Józef Teofil Teodorowicz³⁰ (1901–1938). Jego działalność nie tylko nie odbiegała od kościelnej polityki łacinników, ale nawet dla wielu abp Teodorowicz był wzorem gorliwego patrioty i pasterza diecezji³¹.

²⁶ Konstantyn Czechowicz (1847–1915), społecznik, przeciwnik rusofilstwa, działacz religijny, sakrę biskupią otrzymał w 1896 r., ordynariusz grecko-katolickiej diec. przemyskiej. Założył instytut dla dziewcząt (dla przyszłych popadi) oraz wznosił gmach seminarium duchownego. Por. М. Дешиця, *Малий український...*, s. 138.

²⁷ Jozafat-Josyp Kocyłowski – wł. Kocyła (1867–1947), studia teologiczne ukończył w Rzymie, w 1907 r. otrzymał święcenia kapł., a w 1911 r. wstąpił do bazylianów. Ordynariusz przemyski obrz. grecko-katolickiego; w 1945 r. a nast. w 1946 r. aresztowany przez NKWD w Przemyślu przebywał w areszcie i na zesłaniu w Czapajewce k. Kijowa. Beatyfikowany w 2001 r. Por. М. Дешиця, *Малий український...*, s. 18.

²⁸ Hryhorij Homyszyn (1867–1947), duszpasterz, rektor seminarium duchownego grecko-katolickiego we Lwowie, ordynariusz stanisławowski od 1904 r., inicjator wprowadzenia w Kościele grecko-katolickim kalendarza gregoriańskiego (1916) oraz obowiązkowego celibatu duchowieństwa (1921). Aresztowany przez NKWD w 1939 r. a nast. w 1946 r. i skazany na 10 lat pozbawienia wolności zmarł w więzieniu w roku następnym. Por. М. Дешиця, *Малий український...*, s. 134.

²⁹ Por. T. Śliwa, *Kościół grekokatolicki w Galicji (1815–1918)*, w: *Historia Kościoła...*, s. 631–638.

³⁰ Józef Teofil Teodorowicz (1864–1938), abp ormiańsko-katolicki, metropolita lwowski, polityk. Święcenia kapł. otrzymał w 1887 r.; pełnił obowiązki kuratora zakładu dla młodzieży we Lwowie. Od 1897 r. kanonik przy katedrze we Lwowie, członek Rady Miasta Lwowa. Poseł na sejm galicyjski i członek Izby Panów w Wiedniu (1902–18), poseł na sejm Ustawodawczy (1919–22) z ramienia partii chrześcijańsko-narodowych i senator (1922–23 – zrzekł się mandatu), po przewrocie majowym 1926 r. przeciwnik sanacji. Autor licznych rozpraw i kazań.

³¹ Z. Obertyński, *Kościół ormiański w zaborze austriackim*, w: *Historia Kościoła...*, s. 651–654.

**DOGODNA SYTUACJA DO EGZYSTENCJI I ROZWOJU
WSPÓLNOT ZAKONNYCH NA TERENIE GALICJI
(ZARÓWNO W KOŚCIELE ŁACIŃSKIM JAK I UNICKIM).
GALICJA JAKO MIEJSCE ODRODZENIA
ŻYCIA ZAKONNEGO W XX WIEKU.**

Teren Galicji przełomu XIX i XX wieku był dogodnym miejscem do egzystencji i rozwoju wspólnot zakonnych. Kapłani diecezjalni nie traktowali zakonników jako konkurentów ale jako współpracowników w działalności duszpasterskiej. Odnoszono się do siebie z życzliwością. Chętnie też widziano zakonników na terenach wschodnich Galicji, gdzie liczba kapłanów obrządku łacińskiego była niewystarczająca. Trzeba też zauważyć, że nowo zakładane domy zakonne – zwłaszcza na terenie archidiecezji lwowskiej – miały być ostoją polskości i łacińskiego katolicyzmu – co nie zawsze było pozytywnie postrzegane w Wiedniu.

Mimo józefińskich kasat na omawianym terenie, w 1900 roku, funkcjonowali: bernardyni (17 klasztorów i 3 rezydencje), dominikanie³² (14 klasztorów), jezuita (13 domów i rezydencji), franciszkanie konwentualni (11 klasztorów i hospicjów), reformaci (10 klasztorów i rezydencja w Staniątkach), karmelici trzewicki (7 klasztorów)³³, kapucyni³⁴ (6 klasztorów), misjonarze św. Wincentego a Paulo (9 domów) i albertyni (4). Po dwa klasztory posiadali cystersi, karmelici bosci, zmartwychwstańcy³⁵ i redemptoryści, a po jednym augustianie³⁶,

³² Por. *Dominikanie. Szkice z dziejów zakonu*, red. M. A. Babraj, Poznań 1986.

³³ Na temat historii konwentów karmelickich zob. – B. Tomaszewski, *Dzieje klasztoru OO. Karmelitów na Piasku w Krakowie* [mssps], Kraków 1970; W. Kolak, *Katalog archiwum klasztoru OO. Karmelitów w Krakowie na Piasku*, Kraków 1997; R. Róg, *Karmelici. Duch, historia, kultura*, Kraków 1997.

³⁴ O działalności zakonu na ziemiach polskich zob. J. L. Gadacz, *Słownik polskich kapucynów*, t. 1–2, Wrocław 1985–1986; J. Marecki, *Dzieje Zakonu Kapucynów w okresie II Rzeczypospolitej*, Kraków 2000 (tamże bibliografia).

³⁵ W. Kwiatkowski, *Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego*, Albano 1940–1942.

³⁶ O krakowskim klasztorze augustianów zob. – G. Uth, *Szkic historyczno-biograficzny zakonu Augustianów w Polsce*, Kraków 1930; W. Kolak, *Klasztor Augustianów przy kościele św. Katarzyny w Krakowie do połowy XVI wieku. Fundacja, rozwój uposażenia i rola kulturalna*, Kraków 1982 (tamże bibliografia); Tenże, *Katalog archiwum...*, Kraków 1996;

bonifratrzy³⁷, filipini, kameduli, kanonicy laterańscy, michalici, paulini, pijarzy, salezjanie i salwatorianie. W grudniu 1900 roku na terenie Galicji było 113 domów zakonnych męskich (klasztory, hospicja i rezydencje).

W latach 1901–1914 na terenie Galicji utworzono 45 nowych domów zakonnych. Nowe placówki (razem 37³⁸) zorganizowali: misjonarze (8), albertyni (7, ale 2 zlikwidowano), bernardyni (6 hospicjów), salezjanie (3), po dwie: pijarzy, redemptoryści i jezuici, a po jednej: augustianie, bonifratrzy (gospodarstwo rolne), franciszkanie konwentualni (rezydencja zlikwidowana przed rokiem 1914 [?]), kapucyni, karmelici bosci, michalici i salwatorianie. Należy zwrócić uwagę, że spośród najdłużej działających i najbardziej liczebnych wspólnot nowe domy i placówki duszpasterskie zorganizowali jedynie bernardyni (6), misjonarze (8), jezuici (2) i pijarzy (2). Energicznie, przed 1914 rokiem, rozwijali się albertyni (założyli 4 nowe domy) i salezjanie (3).

W latach 1901–1914 na terenie Galicji – wszyscy pierwsze domy założyli na terenie archidiecezji lwowskiej – osiedlili się: saletyni³⁹ w 1902 roku⁴⁰, którzy w kilka lat później założyli małe seminarium

³⁷ Zob. H. Łań-Mirowska, *Bonifratrzy w Polsce (1609–1983)*, Rzym 1984, s. 25–60; T. Książkiewicz, M. Górecka, *Święty Jan Boży. Życie i dzieło*, Warszawa 1995, s. 26–32, 46–47. M. Pirożyński (*Zakony męskie w Polsce*, Lublin 1937, s. 164) podaje rok 1902 jako datę osiedlenia się w Iwoniczu. Jest to zapewne rok wzniesienia parafialnego domu dla upośledzonych, w którym pracowali członkowie świeckiego bractwa opiekuńczego. Bonifratrzy przybyli do Iwonicza dopiero w 1923 r. – zob. H. Łań-Mirowska, *Bonifratrzy...*, s. 99.

³⁸ Należy jednak zaznaczyć, że niektóre domy zakonne funkcjonowały tylko okresowo.

³⁹ Zgromadzenie zakonne, które powstało po Objawieniu Matki Bożej 19 IX 1846 r. w La Salette we Francji. Swoją pracą misyjną i apostołską obejmuje wiele państw, niosąc światło Chrystusowej nauki w myśl słów: „Idźcie na cały świat i głosście Ewangelię” (*Mk 15, 15*) oraz wypełniając polecenie Matki Bożej: „A więc moje dzieci, ogłoście to całemu mojemu ludowi”. Wyczerpująco opracowanie na temat początków zgromadzenia i jego działalności – zob. *Łaska La Salette*, oprac. R. Castel, P. Jamioł, J. Mituś, Kraków 2002, s. 12–70.

⁴⁰ Pierwsi saletyni przybyli na ziemię polskie we wrześniu 1902 r. i zatrzymali się w Krakowie (w domu zakonnych sióstr sercanek, następnie u misjonarzy na Stradomiu), a w lipcu 1905 r. wyjechali do Puźnik (arch. lwowska), gdzie założyli Szkołę Apostolską w marcu 1906 r. W 1910 r. osiedlili się w Dębowcu, gdzie przenieśli do wybudowanego przez siebie gmachu szkołę. W Dębowcu też erygowano pierwszy klasztor saletyński na ziemiach polskich. Wyczerpująco początki saletynów na ziemiach polskich opracował ks. dr Piotr Jamioł (*Saletyni w Krakowie*, Kraków 2002, s. 38nn; *Ks. Gabriel Vanrotk MS (1875–1941) – pierwszy proboszcz na polskiej ziemi*. „Studia Saletyńskie” 2(2002), s. 107–116).

w Puźnikach – przeniesione w 1911 roku do Dębowca i zorganizowali tamże pierwszy klasztor zgromadzenia⁴¹, bracia szkolni (pierwszy dom we Lwowie w 1903 roku), pallotyni⁴² (3 domy; pierwszy w Jajkowicach koło Kochawiny w 1907 roku) i oblaci św. Franciszka Salezego (dom w Skale – arch. lwowska, założony na przełomie 1912/13 roku, został zlikwidowany w początkach I wojny światowej). Trzeba zaznaczyć, iż niektóre z nowo powstałych placówek funkcjonowały okresowo, stąd pewne dane liczbowe należy traktować z dozą rezerwy.

W omawianym okresie nie prowadzono dokładnych statystyk i zestawień liczbowych, stąd istnieje pewna trudność w podaniu stanu personalnego poszczególnych zakonów i zgromadzeń zakonnych oraz wykazania obsad personalnych poszczególnych klasztorów⁴³.

Jak podano wcześniej, w latach 1901–1914 na terenie Galicji powstało 45 nowych domów zakonnych należących do 18 rodzin zakonnych. W omawianym przedziale czasowym (1900–1914) liczba domów zakonnych zwiększyła się ze 113 do 154, czyli o 36,3%. Dla porównania: liczba placówek salezjanów zwiększyła się o 300%, albertynów o 125%, bonifratrów, michalitów i salwatorianów o 100%, lazarystów (misjonarzy) o 88,9%, karmelitów bosych o 50%, bernardynów o 30%, kapucynów o 16,7%, jezuitów o 15,4%, a franciszkanów konwentualnych o 9,1%. Rozwój personalny przedstawiają aneksy.

W 1900 roku przybyli do Krakowa salwatorianie, którzy w trzy lata później przenieśli się do Trzebini, gdzie założyli ośrodek rekolekcyjny przy wzniesionym neogotyckim kościele projektowanym przez J. Sasa–Zubrzyckiego⁴⁴.

⁴¹ P. Wisz, *Historia małego seminarium misjonarzy Matki Bożej z La Salette w Polsce*. „Studia Saletyńskie” 2(2002), s. 117–137.

⁴² Stowarzyszenie Apostolstwa Katolickiego (pallotyni) jako wspólnota księży i braci zostało założone przez św. Wincentego Pallottiego w 1835 r. w Rzymie. Czas szybkiego rozwoju Stowarzyszenia przypada na przełom XIX i XX wieku. Powstały wtedy nowe domy w Europie, Azji, Afryce i obu Amerykach. Szerzej – zob. F. Cegiełka, *Pallotyni w Polsce*, Warszawa 1935, *passim*; J. Marecki, *Zakony w Polsce*, Kraków 2000, s. 64–65; B. Łoziński, *Leksykon zakonów w Polsce*, Warszawa 2002, s. 95–96.

⁴³ Zachowane schematyzmy (elenchusy) poszczególnych diecezji podają co prawda obsady domów zakonnych – i na ich podstawie sporządzono aneksy – ale zawarte tam dane wydają się być mało precyzyjne. Ponadto z opóźnieniem uwzględniały rotację zakonników.

⁴⁴ Por. M. Pirożyński, *Zakony...*, s. 233.

Jeszcze w 1820 roku do Galicji powrócili jezuici. W ostatnich latach XIX wieku założyli tzw. rezydencje (domy) w Stanisławowie, Kołomyi, Zakopanem oraz w Nowym Sączu (w 1905 r.) i Lwowie przy ul. Dunin–Borkowskich (1909 r.). Do najbardziej znanych należał zakład wychowawczy w Chyrowie. Jezuici prowadzili parafie, oddawali się działalności rekolekcyjno–misyjnej, prowadzili szkoły i internaty oraz bursy. Duszpasterzowali przez słowo drukowane⁴⁵.

Wyjątkową aktywność duszpasterską, obok jezuitów, prowadzili misjonarze. Na przełomie XIX i XX wieku na terenie Galicji założyli nowe placówki w archidiecezji łowskiej w Jezierzanach koło Czortkowa (1890), Białym Kamieniu (1903), Nowym Milatynie (1906) – gdzie znajdowało się sanktuarium Pana Jezusa Konającego, w diecezji krakowskiej w Krakowie–Łobzowie (1894), w Zakopanem–Olczy (1913) i w Krakowie – gdzie ks. Kazimierz Siemaszko zorganizował zakład opiekuńczy dla młodzieży męskiej⁴⁶, w diecezji tarnowskiej w Tarnowie (1903) i Odporyszowie (1906) – obejmując w opiekę jedno z najstarszych sanktuariów maryjnych w Polsce południowej i doprowadzając do koronacji łaskami słynący wizerunek w 1925 roku. W 1914 roku posiadali 10 domów i kilka stacji duszpasterskich⁴⁷.

Pod koniec XIX wieku osiedlili się w Galicji zmartwychwstańcy, którzy w roku 1880 założyli dom we Lwowie, a w dwa lata później w Krakowie. Przy pierwszych domach powstały internaty (bursy) dla chłopców oraz ośrodki duszpasterskie. Bursy dla młodzieży męskiej uczęszczającej do szkół średnich we Lwowie i Krakowie cieszyły się wysokim poziomem wychowawczym. Pielęgnowano w nich tradycje patriotyczne oraz religijne. Zmartwychwstańcy oddawali się także pracy naukowej i pisarskiej⁴⁸.

W 1883 roku w Mościskach (diec. przemyska) osiedli redemptoryści, organizując tam mocny ośrodek misyjno–rekolekcyjny. W 10 lat później założyli klasztor w Tuchowie. Jako charyzmatyczny wręcz

⁴⁵ Tamże, s. 154–159.

⁴⁶ Ks. Kazimierz Siemaszko (1847–1904), do zgromadzenia misjonarzy wstąpił w 1870 r., a święcenia kapł. otrzymał w 1875 r. Pracował jako katecheta, ekonom prowincji i kapelan szpitala. Szczególnym jego dziełem był krakowski Zakład Wychowawczy przy ul. Długiej, który został nazwany jego imieniem.

⁴⁷ Por. M. Pirożyński, *Zakony...*, s. 180–182.

⁴⁸ Tamże, s. 211.

kaznodzieja dał się poznać ks. Bernard Łubieński (1864–1933)⁴⁹. Klasztor w Mościskach stał się „bazą” Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela na ziemiach polskich. W roku 1894 Redemptoryści utworzyli polską wiceprowincję. W rok później powstało w Mościskach małe seminarium. W 1899 roku utworzono polski nowicjat, a w 1903 roku własne wyższe seminarium duchowne. Warszawska Prowincja Redemptorystów powstała w 1909 roku i składały się na nią cztery klasztory; w Mościskach, Tuchowie, Krakowie (Podgórze) – od 1903 roku i Maksymówce oraz hospicjum w Warszawie. Zewnętrzne okoliczności spowodowały, że nowo założone seminarium przeniesiono najpierw do Maksymówki w diecezji lwowskiej (1906–1919), a następnie z powrotem do Mościsk (1919), dalej do Krakowa (1920) i wreszcie w 1921 roku do Tuchowa⁵⁰.

Godną odnotowania jest fundacja kapucyńska z 1904 roku w Zamarstynowie (obecnie Lwów). Kapucyni przybyli dzięki usilnym staraniom klaryski od Najświętszego Sakramentu Matki Marii od Krzyża Morawskiej⁵¹. W krótkim czasie zorganizowano ośrodek parafialny i wzniesiono okazałą świątynię oraz klasztor. Opieką duszpasterską objęli zaniedbany pastoralnie Zamarstynów oraz okoliczne wioski⁵².

Przy znacznym poparciu abpa lwowskiego Józefa Bilczewskiego w roku 1907 powstał w Jajkowcach koło Kochawy pierwszy na zie-

⁴⁹ O. Bernard Łubieński (1864–1933), gimnazjum ukończył w Anglii, gdzie w 1864 r. wstąpił do zgromadzenia redemptorystów. Święcenia kapł. otrzymał w 1870 r. Pracował jako duszpasterz w Anglii, Irlandii i Szkocji, a w 1883 r. został skierowany do klasztoru w Mościskach. Mimo paraliżu nóg był aktywnym kaznodzieją i misjonarzem ludowym. Przyczynił się do rozwoju zgromadzenia na ziemiach polskich. W 1982 r. został rozpoczęty jego proces beatyfikacyjny. Por. M. Pirożyński, *O. Bernard Łubieński (1864–1933)*, Wrocław 1946, *passim*; *Orędownik u Boga. Sługa Boży o. Bernard Łubieński. Podziękowania za łaski. 1933–1993*, Tuchów 1993, s. 5–11; S. Podgórski, *Misjonarz – legenda. O. Bernard Łubieński*, Kraków 2002, *passim*.

⁵⁰ Por. M. Pirożyński, *Zakony...*, s. 202.

⁵¹ Ludwika Morawska – Maria od Krzyża (1842–1906), działaczka na niwie kościelnej i zakonnej. Do klarysek od wieczystej adoracji wstąpiła we Francji. W 1871 r. wraz z siedmioma siostrami przybyła na ziemię polskie i po krótkim pobycie w Granowie osiedliła się we Lwowie. Długoletnia przełożona klasztoru lwowskiego, który powstał dzięki jej staraniom. Por. M. I. Żyduch, *Zakon Franciszkanek Najświętszego Sakramentu w Polsce w latach 1871–1939*, Lublin 1981; B. Kijak, *Matka Maria od Krzyża Morawska – apostołka Eucharystii*, Wrocław 1996; B. Pawęzka, *Życie i dzieło Ludwiki Morawskiej Matki Marii od Krzyża. 1842–1906*, Bydgoszcz 1996.

⁵² Por. M. Pirożyński, *Zakony...*, s. 103; J. L. Gadacz, *Słownik...*, s. 189–190 (tamże bibliografia); J. Marecki, *Dzieje Zakonu...*, s. 386–387.

miach polskich ośrodek Stowarzyszenia Apostolstwa Katolickiego (zwanego wówczas Pobożnym Stowarzyszeniem Misyjnym). W 1907 roku powrócili na ziemię ojczystą pallotyni, ks. Alojzy Majewski i ks. Alojzy Hübner z zamiarem zorganizowania ośrodka pallotyńskiego. W Antoniówce koło Kochawiny powstał niebawem dom filialny. Kolejny ośrodek zorganizowano w 1909 roku w Kleczy Dolnej (Wadowice–Kopiec), a w 1913 roku pallotyni zakupili dom, w którym planowano ulokować nowicjat, seminarium oraz założyć centralę duszpasterstwa emigrantów polskich⁵³.

W 1910 roku pijarzy osiedlili się w Rakowicach (obecnie Kraków), gdzie z czasem powstało gimnazjum dla 170 uczniów i internat. Mimo wysiłków nie udało się jednak pijarom roztoczyć szerszej działalności i doprowadzić szkołę do świetności czasów Konarskiego⁵⁴.

Na przełomie XIX i XX wieku oraz przed wybuchem I wojny światowej na terenie Galicji pojawiły się nowe męskie wspólnoty zakonne. Rozwinęło się wówczas zgromadzenie albertynów, założone przez św. Brata Alberta – Adama Chmielowskiego⁵⁵. Po pierwszym domu (zwanym macierzystym) w Krakowie, założonym w 1888 roku powstały następne: we Lwowie (1892), Zakopanem – Kala-tówkach (1898), Stanisławowie (1903), Przemyślu (1907), Krakowie–Zwierzynku (1912). Pozostałe placówki powstały po I wojnie światowej⁵⁶.

⁵³ Por. M. Pirożyński, *Zakony...*, s. 243.

⁵⁴ Tamże, s. 168.

⁵⁵ Adam Chmielowski – Brat Albert (1845–1916), kształcił się w 1865 r. w Warszawie, potem w Monachium (1869–74). W 1880 r. przebywał w nowicjacie jezuitów w Starej Wsi, a następnie prowadził działalność misjonarską na Wołyniu, Podolu i Podlasiu. Malował pejzaże i restaurował obrazy kościelne. Od 1884 r. przebywał w Krakowie. W 1888 r. założył w Krakowie Zgromadzenie Albertynów – wówczas przyjął imię „Brat Albert” i poświęcił się całkowicie pracy dla ubogich na podkrakowskim Kazimierzu. Prócz pejzaży malował portrety, obrazy religijne, sceny z powstania styczniowego, kompozycje o zabarwieniu symbolicznym, a później nacechowane mistycyzmem. Beatyfikowany w 1983 r., kanonizowany w 1989 r. Por. K. Michalski, *Brat Albert*, Poznań 1978, *passim*; W. Kluz, *Brat Albert*, Kraków 1982, *passim*; A. Filipowicz, *Patron Miłosierdzia*, Kraków 1988, *passim*; T. Weyssenhoff, *Obraz życiem malowany*, Kraków 1994, *passim*; A. Okońska, *Adam Chmielowski – brat Albert*, Warszawa 1999; J. Machniak, *Św. Brat Albert Chmielowski*, Kraków 2000.

⁵⁶ Por. M. Pirożyński, *Zakony...*, s. 213–215; Por. W. Urban, *Dzieje Kościoła...*, s. 608–609; K. Dola, *Opieka społeczna Kościoła*, Tamże, s. 702.

Na terenie diecezji przemyskiej w Miejscu Piastowym zrodziło się z inicjatywy ks. Bronisława Markiewicza (1842–1912) Zgromadzenie Świętego Michała Archanioła, początkowo zatwierdzone jako Towarzystwo Powściągliwość i Praca (1892). Ks. Markiewicz za swą ideę i hasło pracy przyjął właśnie słowa: *Powściągliwość i praca*. W środowisku biednej wsi galicyjskiej szerzył ideę trzeźwości, kształcenia zawodowego, świadomości narodowej i politycznej, a przede wszystkim wychowania chrześcijańskiego zaniedbanej młodzieży. W tym celu w duchu św. Jana Bosko (przed pewien czas przebywał w ośrodkach salezjańskich we Włoszech, gdzie wstąpił do salezjanów), zorganizował zakład wychowawczy w Miejscu Piastowym, przy którym powstało szereg szkół zawodowych oraz – zorganizowana w 1910 roku – drukarnia⁵⁷. Z czasem ideę pracy nad młodzieżą męską poszerzył o opiekę nad wychowaniem i kształceniem dziewcząt⁵⁸.

Głównymi centrami zakonnymi na terenie Galicji były Lwów i Kraków. W 1902 roku we Lwowie rezydowali przełożeni prowincjalni bernardynów, dominikanów, karmelitów i franciszkanów konwentualnych, w Krakowie zaś przełożony prowincji jezuitów oraz (w pewnych okresach) prowincjał kapucynów, a w latach późniejszych (od 1910 r.) także prowincjał reformatów⁵⁹.

Duchowieństwo zakonne było na ogół mniej wykształcone od diecezjalnego. Klerycy z archidiecezji lwowskiej i diecezji krakowskiej byli przypisani na wydziały teologiczne uniwersytetów, zaś klerycy diecezji przemyskiej i tarnowskiej kształcili się we własnych seminariach. W dwóch ostatnich diecezjach wykładowcami i wychowawcami byli kapłani godni, odznaczający się pobożnością i wiedzą. Studenci zakonni uczęszczali w większości na wykłady organizowane przez własne prowincje w domach zakonnych (*domesticum*) lub korzystali z gościnności blisko położonych seminariów innych wspól-

⁵⁷ Por. W. Staich, *Ks. Bronisław Markiewicz*, Miejsce Piastowe 1934, *passim*; M. Pirożyński, *Zakony...*, s. 216–218; Por. W. Urban, *Dzieje Kościoła...*, s. 611–612.

⁵⁸ W 1928 r. ukonstytuował się w Miejscu Piastowym pierwszy dom Stowarzyszenie Niewiad im. Ks. Bronisława Markiewicza, które z czasem przekształciło się w Zgromadzenie Sióstr Świętego Michała Archanioła. Por. J. Marecki, *Zakony...*, s. 150–151.

⁵⁹ Por. *Schematismus universi venerabilis cleri saecularis et regularis dioecesis rit. lat. premisliensis pro anno Domini 1902*, Premisliae 1901, s. 17; Toż 1913, Premisliae 1912, s. 270; M. Pirożyński, *Zakony...*, s. 67nn.

not zakonnych (np. kapucyni uczęszczali na wykłady do studium franciszkanów konwentualnych)⁶⁰.

WSPÓLNOTY GRECKO-KATOLICKIE

W strukturach Kościoła grecko-katolickiego działały w omawianym okresie dwie męskie wspólnoty zakonne: bazylianie i studyci. Znacznie aktywniejszą pod względem duszpasterskim, jak i liczebniejszą była wspólnota bazylianów. Na przełomie wieków zakończyła się w środowisku bazyliańskim korzystna pod wieloma względami „reformacja jezuitska”⁶¹. W 1914 roku prowincja bazylianów liczyła 14 klasztorów bazyliańskich, w których przebywało 64 kapłanów oraz 119 kleryków i braci zakonnych. Kapłani bazyliańscy kształcili się we własnym seminarium duchownym. Poziom duchowy, intelektualny oraz moralny bazylianów był znacznie wyższy od diecezjalnego kleru rusińskiego. Warto też dodać, że bazylianie nie angażowali się w ówczesny nurt świętojurski (narodowe odrodzenie ukraińskie) ani w działalność ruso- i austriackofilską. Było to zasługą jezuitów (m. in. o Henryka Jackowskiego⁶²) pracujących nad odrodzeniem bazylianów. Przy większości klasztorów bazyliańskich działały parafie. Klasztory były ośrodkami myśli teologicznej, siedzibą wielu bractw, szkół oraz ośrodkami działalności charytatywnej. Bazylianie propagowali nabożeństwa eucharystyczne i maryjne, upodobniając życie liturgiczne swego obrządku do Kościoła łańcińskiego⁶³.

Z inicjatywy metropolity Andrzeja Szeptyckiego w początkach XX wieku powstał studion (klasztor) w Skniłowie, nawiązujący do tradycji mnichów wschodnich uważających się za uczniów św. Teodora Studyty oraz dawnego studionu działającego w Konstantynopolu. W 1914 roku w trzech studionach położonych na terenie rusińskiej me-

⁶⁰ Por. D. Synowiec, *Franciszkańskie studium filozoficzno-teologiczne w Krakowie (1892–1971)*. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne KUL”. R. 4: 1971, s. 209–218; J. L. Gadacz, *Słownik...*, t. 1, s. 110–111; J. Marecki, *Dzieje Zakonu...*, s. 261.

⁶¹ Szerzej na ten temat: K. Панас, *Історія Української Церкви*, Львів 1992, s. 125.

⁶² Henryk Jackowski (1834–1905), do zakonu wstąpił w 1861 r., święcenia kapł. otrzymał w 1860 r. Wielokrotny przełożony (superior) domów zakonnych i prowincjał, publicysta i kaznodzieja. Inicjator wielu wydawnictw jezuitskich. Pracował nad reformą zakonu bazylianów. Por. T. Bzowski, *Ks. Henryk J.*, Stara Wieś 1950; K. Pindor, *Jackowski Henryk SJ*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 7, Lublin 1997, kol. 648–649.

⁶³ Por. T. Śliwa, *Kościół greckokatolicki...*, s. 638.

tropolii lwowskiej przebywało 4 kapłanów i 39 braci zakonnych. Studyci w omawianym okresie nie odegrali jednak większej roli w Kościele grecko-katolickim⁶⁴.

Na krótko przed wybuchem I wojny światowej wspomniany już metropolita Szeptycki rozpoczął organizowanie wschodniej gałęzi redemptorystów. Klasztor w Uniejowie, gdzie osiedli, rozwinął swą działalność dopiero w okresie międzywojennym⁶⁵.

DZIAŁALNOŚĆ DUSZPASTERSKA, CHARYTATYWNA, OŚWIATOWA I SPOŁECZNO-KULTURALNA MĘSKICH WSPÓLNOT ZAKONNYCH

Każdy klasztor męski był ośrodkiem pracy duszpasterskiej. Kapłani zakonni udzielali się ponadto jako rekolekcjoniści ludowi i misjonarze. Często także zastępowali proboszczów. W większych ośrodkach miejskich byli katechetami w szkołach państwowych i prywatnych oraz kapelanami w więzieniach.

Na terenie archidiecezji lwowskiej zakonnicy prowadzili kilka parafii oraz filii duszpasterskich⁶⁶. Jednak stanowiło to znikomą część w stosunku do liczby ośrodków duszpasterskich obsługiwanych przez kapłanów diecezjalnych.

Znaczącą rolę w życiu religijnym Galicji odegrały sanktuaria, których kustoszami byli zakonnicy. Do najbardziej znaczących należały prowadzone przez augustianów (Kraków⁶⁷), bernardynów (Kalwaria Zebrzydowska⁶⁸, Leżajsk⁶⁹, Lwów⁷⁰), dominikanów (Ja-

⁶⁴ Por. M. Pirożyński, *Zakony...*, s. 293–295.

⁶⁵ Tamże, s. 296–297.

⁶⁶ Zob. Aneks I.

⁶⁷ W. Kolak, *Matka Boża Pocieszenia w kościele św. Katarzyny w Krakowie. Dzieje kultu*, Kraków 2000, *passim*.

⁶⁸ A. Chadam i S. Syniowski, *Kalwaria Zebrzydowska – Sanktuarium i Miasto*, Kalwaria Zebrzydowska 1994, *passim*; A. Chadam, *Kalwaria Zebrzydowska. Rys historyczny*, Kalwaria Zebrzydowska 1995, *passim*; Tenże, *Krótką historią Kalwarii Zebrzydowskiej*, Kalwaria Zebrzydowska 1997, *passim*; J. Zinkow, *Wokół Kalwarii Zebrzydowskiej i Lanc-korony*, Kalwaria Zebrzydowska 2000, *passim*; W. Murawiec, *Kalwaria Zebrzydowska – Informator–przewodnik po zabytkach sztuki i architektury sakralnej*, Kalwaria Zebrzydowska 2001, *passim*.

⁶⁹ C. Bogdalski, *Pamiętnik kościoła i klasztoru OO. Bernardynów w Leżajsku*, Kraków 1929, *passim*; W. Murawiec, *Leżajsk*, w: *Klasztory bernardyńskie...*, s. 175–184.

⁷⁰ N. Golichowski, *Kościół OO. Bernardynów we Lwowie*, Lwów 1911, *passim*.

rosław⁷¹, Kraków, Lwów), franciszkanów konwentualnych (Kalwaria Pałacowska)⁷², karmelitów trzewickowych (Kraków), misjonarzy (Milatyn Nowy). Do najbardziej znanych spośród wymienionych sanktuariów należał klasztor Bernardynów w Kalwarii Zebrzydowskiej, który w 1902 roku obchodził trzechsetną rocznicę powstania. Uroczystości, które trwały wówczas cały sierpień, przyczyniły się do rozpropagowania kultu maryjnego nie tylko w Galicji, ale także na Górnym Śląsku i w Słowacji, skąd rozpoczął się wielki ruch pielgrzymkowy⁷³.

Bardzo aktywni byli jezuita, którzy prowadzili kolegia we Lwowie, Tarnowie i w Nowym Sączu. Organizowali sodalicje mariańskie, bractwa kościelne i Apostolstwo Modlitwy. Propagowali nabożeństwa majowe. Duszpasterzowali wśród inteligencji i w środowiskach miejskich⁷⁴.

Każdy klasztor męski prowadził w miarę swych możliwości działalność charytatywną. Teren Galicji zamieszkiwała uboga ludność, dziesiątkowana przez nieurodzaje, epidemie i głód⁷⁵.

W początkach XX wieku na terenie Galicji rozwinęło swoją działalność charytatywną, wspomniane wcześniej, powstałe w 1888 roku zgromadzenie założone przez św. Brata Alberta. Jego członkowie prowadzili domy opieki nad ubogimi i bezdomnymi oraz domy dla nieuleczalnie chorych i upośledzonych w Krakowie, Lwowie (1892),

⁷¹ A. Sroka, *Świątynie Jarosławia*, Jarosław 1998, s. 50–55.

⁷² Por. M. Pirożyński, *Zakony...*, s. 81.

⁷³ Por. M. Pirożyński, *Zakony...*, s. 22–24; H. E. Wyczawski, *Dzieje Kalwarii Zebrzydowskiej*, Kraków 1947, *passim*; H. Chojnacki, *Sanktuarium Pana Jezusa Milatyńskiego i Matki Boskiej Lourdzkiej*, Kraków 1989, *passim*.

⁷⁴ J. Brząkański, *Dom rekolekcyjny we Lwowie*. „Nasze Wiadomości” 2 (1906–1909), s. 480–492; *Pamiętka obchodu 26 letniego jubileuszu odnowienia Bractwa Dobrej Śmierci przy kościele OO. Jezuitów we Lwowie*, Lwów 1907, *passim*; R. Koppens, *Dom rekolekcyjny dla mężczyzn we Lwowie*, Lwów 1908, *passim*; *O budowę kaplicy przy ulicy Borkowskich*. „Nasze Wiadomości” 4 (1913–1915), s. 314–315; J. Sobaś, *Z dziejów i prac domu rekolekcyjnego we Lwowie w ciągu ostatnich lat*. „Nasze Wiadomości” 7 (1923–1925), s. 75–78; *Pamiętka 50 letniej uroczystości jubileuszowej Kongregacji Dobrej Śmierci przy kościele OO. Jezuitów we Lwowie*, Lwów 1932; J. Preisner, B. Natoński, *Jezuici w Nowym Sączu*, Kraków 1982, *passim*; *Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy, 1564–1995*, pod red. L. Grzebień, Kraków 1996.

⁷⁵ Brak badań, statystyk oraz zestawień uniemożliwiają pogłębioną analizę tejże działalności zakonnych wspólnot męskich.

Zakopanem (1898), Tarnowie (1901), Stanisławowie (1903) i Przemysłu (1907)⁷⁶.

W 1906 roku jezuita ks. Mieczysław Kuznowicz⁷⁷ założył bursę dla męskiej młodzieży rękodzielniczej. Tam troską wychowawczą objęto, tylko do I wojny światowej, kilkuset chłopców. Jego publikacja „Jak organizować i prowadzić stowarzyszenia polskiej młodzieży rękodzielniczej i robotniczej” (Kraków 1911) dała podstawy do tworzenia ośrodków wychowawczych i szkolnych dla młodzieży.

Swoją kartę działalności oświatowej na terenie Galicji szczególnie zapisali jezuiti. Z inicjatywy o. Mariana Ignacego Morawskiego⁷⁸ powstał w Chyrowie⁷⁹ (właściwie w Bąkowie) konwikt (od 1893 r. gimnazjum) dla młodzieży męskiej, w którym jednorazowo przebywało 400 uczniów. Był to jeden z najbardziej liczących się ośrodków wychowawczych w Galicji⁸⁰.

⁷⁶ Por. M. Pirożyński, *Zakony...*, s. 215.

⁷⁷ Mieczysław J. Kuznowicz (1874–1945), do zakonu jezuitów wstąpił w 1893 r., święcenia kapł. otrzymał w 1906 r. Działacz młodzieżowy i społeczny, w 1906 r. powołał do życia Związek Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej w Krakowie i innych miejscowościach Galicji. W l. 1922–29 kierował budową wielkiego młodzieżowego domu przy ul. Skarbowej w Krakowie. Autor wielu broszur o tematyce społecznej, młodzieżowej i religijnej. Por. T. Dalewski, *Opiekun młodzieży*, Kraków 1946, *passim*; T. Padechowicz, *Ubył człowiek*, Kraków 1948, *passim*; F. Paluszkiewicz, *Ojciec wielu*, w: *Przyszli służyć*, Rzym 1985, s. 613.

⁷⁸ Marian I. Morawski (1845–1901), do zakonu wstąpił w 1863 r., święcenia kapł. przyjął w 1870 r. Pierwszy redaktor „Przeglądu Powszechnego” i przełożony Kolegium Pisarzy. Wydał szereg publikacji, m.in. *Wieczory nad Lemanem* (Kraków 1893) oraz dla szkół ludowych *Katechizm mniejszy* (Kraków 1888) i *Katechizm większy* (Kraków 1888). Współzałożyciel zakładu chyrowskiego. Od 1887 r. prof. dogmatyki szczegółowej na Uniw. Jagiellońskim; w latach 1894–1895 dziekan Wydziału Teologicznego. Por. J. Tuszowski, *O. Marian M. T.J.*, Kraków 1932, *passim*.

⁷⁹ Zakład w Bąkowicach pod Chyrowem powstał z inicjatywy Mariana Morawskiego i Henryka Jackowskiego. W 1883 r. zakupiono od Topolnickich folwarki: Bąkowice (Bońkowice), Polanę, Suszycę i Śliwnicę pod Chyrowem o obszarze 954 morgów pola i lasu. Stąd zakład nazywano chyrowskim. Gimnazjum i konwikt budowano w latach 1883–1885 według projektu Antoniego Łuszczkiewicza, poprawionego przez Jana Zakrzewskiego. Rozbudowano w latach 1902–1914. Wzniesiono też nową kaplicę. Gmach posiadał 327 pokoi i sal, 1980 m korytarzy, obliczony był na 400 konwiktów. Por. T. Bzowski, *Konwikt chyrowski*. Chyrów 1935, *passim*; B. Natoński, *Chyrów*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 3, Lublin 1989, kol. 439–440.

⁸⁰ Por. L. Grzebień, J. Kochanowski, J. Niemiec, *Chyrowiaci. Słownik biograficzny wychowanków Zakładu Naukowo-Wychowawczego OO. Jezuitów w Chyrowie, 1886–1939*, Kraków 2000, *passim*.

Misjonarz ks. Kazimierz Siemaszko⁸¹ tworzył zakłady wychowawcze w Krakowie i w Czernej przeznaczone dla wychowania i kształcenia zawodowego chłopców osieroconych.

W 1901 roku podobny zakład wzniesli salezjanie w Oświęcimiu. Początki salezjanów w Galicji są szczególnie interesujące. *Założenie pierwszej placówki w Polsce poprzedził miesięcznik: „Wiadomości Salezjańskie” (od r. 1897), który już w pierwszym roku zdobył 25 000 czytelników. W sierpniu 1898 roku przejmuje Towarzystwo Salezjańskie wykupione z rąk żydowskich ruiny klasztoru poddominikańskiego w Oświęcimiu z dużym placem, a po częściowej odbudowie uruchamia w roku 1901 szkołę zawodową z czterema działami i gimnazjum niższe. Dalsza rozbudowa umożliwiła utrzymanie w zakładzie przeszło 300 wychowanków. Przy zakładzie stanął podniesiony z ruin kościół, poświęcony czci Maryi Wspomożycielki, w którym umieszczono kopię cudownego obrazu z bazyliki Matki Boskiej Wspomożycielki w Turynie, wybudowanej przez ks. Bosco. Kościół oświęcimski, gromadnie nawiedzany przez ludność ze Śląska, był przed wojną bastionem polskości nad granicą niemiecką.*

W roku 1904 z darowizny ks. prałata Trzopińskiego, proboszcza w Kochawinie, powstaje drugi zakład salezjański w Daszawie k/Stryja, w którym otwarto nowicjat polski, przeniesiony w roku 1907 do Radnej w Jugostawii. Na zaproszenie ks. biskupa Pelczara, w roku 1907 salezjanie rozpoczynają pracę w Przemyślu na Zasaniu, w roku 1911 obejmują zarząd fundacji ks. Aleksandra Lubomirskiego w Krakowie przy ul. Rakowickiej. Szczególniejszego rozmachu nabiera rozwój Towarzystwa z chwilą powstania niepodległej Polski, kiedy znikły przeszkody uniemożliwiające rozwój dzieła salezjańskiego pod zaborem rosyjskim, rząd carski bowiem, mimo usilnych starań, nie pozwolił salezjanom osiedlić się przed wojną na ziemiach b. Kongresówki⁸².

Na polu szkolnictwa należy odnotować także działalność saletyków. Jak to określił o. Marian Pirożyński w 1937 roku: *do Polski*

⁸¹ Kazimierz Siemaszko (1847–1904), kapłan Zgromadzenia Księża Misjonarzy św. Wincentego á Paulo, święcenia kapł. otrzymał w 1875 r. Duszpasterz i wychowawca młodzieży. W 1882 r. w zakupionym, a nast. rozbudowanym budynku przy ul. Długiej 42 w Krakowie założył ośrodek wychowawczy dla biednej i osieroconej młodzieży, zapewniając schronienie i możliwość wykształcenia zawodowego. Podobny gmach wznosił w Czernej.

⁸² M. Pirożyński, *Zakony...*, s. 224.

przybyli saletyni francuscy i szwajcarscy w r. 1902. Po wyuczeniu się języka polskiego, kilku udało się do Ameryki Północnej, by pracować wśród wychodźców polskich, inni założyli szkołę apostołską w r. 1906 w Puźnikach k. Buczacza, przeniesioną w r. 1911 do Dębowca k. Jasła. Wskutek szczupłej liczby misjonarzy, Zgromadzenie przez długi czas musiało ograniczać swą działalność do pracy wychowawczo-nauczającej w szkole⁸³.

Zakonnicy dali się także poznać jako uczeni. Na pierwszym miejscu należy wymienić jezuitów: o. Mariana Ignacego Morawskiego (zm. 1901) – znawcę filozofii scholastycznej, historyka o. Stanisława Załęskiego⁸⁴ (zm. 1908) i znawcę kultu maryjnego o. Alojzego Frیدricha⁸⁵ (zm. 1927). Zmartwychwstaniec ks. Stefan Zachariasz Pawlicki (1839–1916) był profesorem filozofii chrześcijańskiej i dogmatyki fundamentalnej na wydziale teologicznym UJ. Misjonarz ks. Franciszek Bączkiewicz⁸⁶ opublikował dwa tomy podręcznika prawa kanonicznego (Kraków 1923–1924)⁸⁷.

⁸³ Tamże, s. 236.

⁸⁴ Stanisław Załęski (1843–1908), do Towarzystwa Jezusowego wstąpił w 1857 r., święcenia kapł. przyjął w 1870 r. Kaznodzieja, pisarz, duszpasterz, historyk. Opracował kilkadziesiąt prac historycznych o różnej wartości (*Czy jezuita zgubili Polskę?*, Lwów 1872; *Historia zniesienia jezuitów i jego zachowanie na Białej Rusi*, Lwów 1874–1875; *O masonii w Polsce od roku 1742 do 1822 na źródłach wyłącznie masonskich*, Kraków 1889; *Jezuici w Polsce*, t. 1–5, Lwów–Kraków 1900–1906). Por. M. Czermiński, *Śp. X. Stanisław Z. „Czas”* 1908 nr 193; S. Rzepiński, *Ks. Stanisław Załęski*, Kraków 1908, *passim*.

⁸⁵ Alojzy Frیدrich (1850–1927), do Zakonu wstąpił w 1867 r., święcenia kapł. otrzymał w 1877 r. Redaktor *Intencji Apostolstwa Modlitwy* (późniejszy *Posłaniec Serca Jezusowego*) w l. 1880–1883, 1895–1897 i 1905–1907, duszpasterz i tłumacz. Autor cennej monografii *Historia cudownych obrazów Najświętszej Maryi Panny w Polsce*, t. 1–4, Kraków 1903–1911).

⁸⁶ Franciszek Bączkiewicz (1877–1923), święcenia otrzymał w 1901 r. Po studiach na Gregorianum, gdzie się doktoryzował, pełnił obowiązki wykładowcy prawa kanonicznego i teologii moralnej (1903–1908) w Instytucie Teologicznym Księży Misjonarzy w Krakowie, studiując równocześnie w Wiedniu. Wybitny prawnik i moralista, pedagog. Por. J. Krzywdą, *Polscy kanoniści*, cz. 1, pod red. J. Bara, Warszawa 1981, s. 26–27.

⁸⁷ Pawlicki Stefan (1839–1916) – wykładowca Szkoły Głównej w Warszawie. Do zgromadzenia wstąpił (w Rzymie) w wieku dojrzałym; po studiach teologicznych uzyskał święcenia kapłańskie. Doktor teologii i członek Akademii Papieskiej. Od 1882 r. profesor UJ, od 1891 r. członek Akademii Umiejętności, przewodniczący Komisji Historii Filozofii Polskiej AU. Zajmował się historią filozofii, głównie starożytnej. Autor *Historii filozofii greckiej* (1886). Por. S. Piech, *W poszukiwaniu promieni prawdy*. „Alma Mater” 43/2002; Por. W. Urban, *Dzieje Kościoła...*, s. 606.

Oprócz wymienionych należy jeszcze wspomnieć nadających ton ówczesnemu życiu duchownemu pisarzy oraz działaczy ze środowiska jezuickiego (o. Stanisław Załęski⁸⁸ i o. Józef Tuszowski⁸⁹), bernardyńskiego (o. Czesław Bogdalski⁹⁰, o. Norbert Golichowski⁹¹), o. Stefan Podworski⁹²), karmelitańskiego (św. Rafał Kalinowski⁹³), fran-

⁸⁸ Stanisław Załęski (1843–1908), historyk, jezuita. Współpracował z *Przeglądem Lwowskim*. Badacz historii zakonów: *jezuitów, bazylianów i kartuzów*, autor dzieł z tego zakresu, a także pism apologetycznych i ascetycznych. Główne prace: *Historia zniesienia zakonu jezuitów i jego zachowanie na Białej Rusi* (tom 1–2, 1873–1875), *Reforma XX. bazylianów w Polsce w XVII w. Szkic historyczny* (1883), *O masonii w Polsce od roku 1742 do 1822 na źródłach wyłącznie masonskich* (1889), *Jezuici w Polsce* (tom 1–5, 1900–1906).

⁸⁹ Józef Tuszowski (1865–1936), do zakonu wstąpił w 1896 r., święcenia kapł. otrzymał w 1896 r. Superior w Zakopanem (1901–1903) i w Krakowie (1906–1908, 1916–1918), dyrektor Apostolstwa Modlitwy w diec. krakowskiej (1903–1904), moderator kongregacji mariańskich. Podczas I wojny światowej pracował jako kapelan w szpitalu. Był współpracownikiem pism wydawanych przez jezuitów; opublikował także kilka pozycji książkowych i kazań. Por. K. Panuś, *Kaznodziejstwo w katedrze...*, s. 228.

⁹⁰ Ignacy Bogdalski – o. Czesław (1853–1935), do Zakonu wstąpił w 1870 r., a święcenia otrzymał sześć lat później. Przełożony wielu klasztorów, wybitny kaznodzieja, publicysta i hagiograf. Propagator tercjarstwa franciszkańskiego, długoletni redaktor *Dzwonka Trzeciego Zakonu*. Por. B. Migdał, *Bogdalski Ignacy*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 2, Lublin 1989, kol. 710–711.

⁹¹ Adam Golichowski – o. Norbert (1848–1921), do zakonu wstąpił w 1869 r., święcenia kapł. otrzymał w 1873 r. W życiu zakonnym pełnił różnorodne obowiązki, m. in. był katechetą, przełożonym, wykładowcą w seminarium zakonnym, prowincjałem. Autor licznych prac drukowanych z zakresu historii i hagiografii. Por. J. Kachel, *O. Norbert Golichowski OFM (1848–1921)* [msps], Lublin 1981; B. Migdał, *Golichowski Norbert*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 5, Lublin 1989, kol. 1262–1263.

⁹² Antoni Podworski – o. Stefan (1854–1913), w 1871 r. wstąpił do zakonu, a święcenia kapł. otrzymał sześć lat później. Był kierownikiem przyklasztornej szkoły ludowej w Zbarażu, kaznodzieją, gwardianem i duszpasterzem. Opracował szereg modlitełek kalwaryjskich; prowadził renowację klasztorów, w tym Kalwarii Zebrzydowskiej. Por. H. E. Wyczawski, *Podworski Stefan Antoni*, w: *Słownik polskich pisarzy franciszkańskich*, pod red. H. E. Wyczawskiego, Warszawa 1981, s. 393–395.

⁹³ Józef Kalinowski – o. Rafał (1835–1907), po ukończeniu Instytutu Szlacheckiego w Wilnie (1850) studiował nauki rolnicze, a następnie inżynieryjne (1853–1857) w wojskowej Akademii Inżynierskiej w Petersburgu, gdzie też krótko był wykładowcą. W 1860 r. został przeniesiony do twierdzy w Brześciu nad Bugiem. Gdy w 1863 r. wybuchło powstanie, oddał się do dyspozycji tajnego Rządu Narodowego, który mianował go naczelnikiem Wydziału Wojny na Litwie. Aresztowany w kwietniu 1864 r. został zesłany na Sybir na 10 lat. Do Karmelu wstąpił w Grazu (Austria) w 1876 r. Po studiach złożył śluby zakonne w 1881 r. i wyjechał do Czernej, gdzie otrzymał święcenia kapł. w 1882 r. Od 1897 r. związany był także z klaszturem Karmelitów w Wadowicach. Był odnowicielem Zakonu Karmelitów Bosych w Polsce. Beatyfikacji o. Rafała dokonał Jan Paweł II w 1983 r. w Krakowie, a kanonizacji w 1991 r. w Rzymie. Por. M. Budziarek, *Życie Bogiem znaczone [Świadectwo życia (Józef Kalinowski. 1835–1907)]*, Warszawa 1990, s. 129–137; Św. Rafał Kalinowski, *Myśli i słowa. Święty Rafał Kalinowski*, Kraków 2001, passim.

ciszkańskiego (o. Peregryn Haczela⁹⁴, o. Alojzy Karwacki⁹⁵, o. Wenanty Katarzyniec⁹⁶ – zmarły w 1921 roku w opinii świętości), kapucyńskiego (o. Wacław Nowakowski⁹⁷ – autor *O cudownych obrazach Przenajświętszej Maryi Panny w Polsce*⁹⁸ i o. Florian Janocha⁹⁹)¹⁰⁰, dominikańskiego oraz spośród misjonarzy św. Wincentego

⁹⁴ Jan Haczela – o. Peregryn (1865–1942), do zakonu wstąpił w 1885 r., święcenia kapł. otrzymał w 1890 r. Pracował jako wykładowca w seminarium zakonnym oraz na zakonnej uczelni *Seraphicum* w Rzymie; był także przełożonym klasztorów i prowincjałem oraz asystentem generała zakonu. Opublikował kilka rozpraw oraz materiały duszpasterskie. Był cenionym kaznodzieją. A. Zwiercan, *Haczela Jan*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 6, Lublin 1993, kol. 452–453 (tamże bibliografia).

⁹⁵ Leopold Karwacki – o. Alojzy (1866–1924), w zakonie od 1883 r., święcenia kapł. otrzymał w 1889 r. Prawie przez całe życie kapłańskie był przełożonym klasztorów i prowincjałem. Z zamiłowania historyk, archiwariusz i bibliofil – pozostawił po sobie 23 tomy rękopisów dotyczących dziejów zakonu na ziemiach polskich. Por. J. Barcik, *Karwacki Alojzy Leopold*, w: *Słownik polskich...*, s. 211–212 (tamże bibliografia).

⁹⁶ Józef Katarzyniec – o. Wenanty (1889–1921), do zakonu wstąpił w 1908 r., święcenia kapł. otrzymał w 1914 r. Magister nowicjatu i duszpasterz, autor wielu artykułów w czasopiśmie zakonnym. Odznaczał się osobistą świętością i kulturą. Inicjator odrodzenia franciszkańców konwentalnych na ziemiach polskich. Aktualnie jest prowadzony proces beatyfikacyjny. Por. J. Bar, *Katarzyniec Wenanty Józef*, w: *Słownik polskich...*, s. 215–216.

⁹⁷ Edward Zygmunt Nowakowski – o. Wacław (1829–1903), po ukończeniu gimnazjum w Czernihowie studiował w Kijowie (1846–1950), pracował jako bibliotekarz w bibliotece K. Świdzińskiego w Sulgostowie (1850–1858) i w warszawskiej Bibliotece Publicznej (1859–1860). Do zakonu wstąpił w 1860 r. (dwukrotnie odbywał nowicjat); jako student został zesłany na Syberię – za działalność patriotyczną i udział w Powstaniu Styczniowym. W 1875 r. uciekł z zesłania; w 1877 r. powrócił do życia zakonnego. Święcenia kapł. otrzymał w 1880 r. w Krakowie, gdzie przebywał do śmierci. Oddawał się działalności katechetycznej i nauczycielskiej, publicystyce, pisarstwu i gromadzeniu łaskami słynących wizerunków, a także działalności społeczno-patriotycznej. Przyjaźnił się ze św. Rafałem Kalinowskim, św. Albertem Chmielowskim, Agatonem Gillerem, Lucjanem Rydlem, Adamem Asnykiem, Karolem Estreicherem i Bronisławem Szwarcem. Por. J. L. Gadacz, *Słownik...*, t. 2, s. 112–125; J. Marecki, *O Wacław Nowakowski (1829–1903) jako badacz kultu maryjnego*. „W Nurcie Franciszkańskim” 10 (2001), s. 87–107.

⁹⁸ Kraków 1902.

⁹⁹ Andrzej Janocha – o. Florian (1855–1921), do zakonu wstąpił w 1874 r., święcenia kapł. otrzymał cztery lata później. Pełnił różnorodne funkcje i urzędy, m. in. był mistrzem nowicjatu, wielokrotnie gwardianem i definityorem, prowincjałem. Dał się poznać jako wytrawny kaznodzieja, misjonarz ludowy, inicjator kultu maryjnego i szerczyel czci św. Józefa, społecznik i patriota. Propagował ruch tercjarski i opiekował się żeńskimi zgromadzeniami franciszkańskimi. Pozostawił wiele dzieł artystycznych (rzeźby, obrazy), próbował także sił jako pisarz i poeta. Por. J. L. Gadacz, *Słownik...*, t. 1, s. 511–516 (tamże bibliografia podmiotowa i przedmiotowa).

¹⁰⁰ M. Bartynowski, *Drugi międzynarodowy kongres ku czci Matki Bożej we Fryburgu Szwajcarskim od 18 do 21 sierpnia 1902*. „Przegląd Katolicki” 40(1902), s. 693–808.

a Paulo, którzy szczególnie oddziaływali przez publikacje i misje ludowe¹⁰¹.

Należy także wymienić kaznodziejów ze wspólnoty bernardyńskiej (o. Ferdynand Moralski¹⁰²), franciszkańskiej (o. Marian Sobolewski¹⁰³), kapucyńskiej¹⁰⁴ (wspomniany wyżej o. Wacław¹⁰⁵, o. Anioł Madejewski¹⁰⁶, o. Konstanty Jaroń¹⁰⁷ i o. Czesław Szuber¹⁰⁸, spośród reformatów¹⁰⁹, o. Zygmunt Janic-

¹⁰¹ Por. Ks. Wacław Umiński, *Misje krajowe* – referat podczas sympozjum naukowego „Misja – Formacja – Miłosierdzie” z okazji 350-lecia obecności i posługi Księża Misjonarzy w Polsce, Kraków 12–13 X 2001.

¹⁰² Franciszek Moralski – o. Ferdynand (1864–1912), od 1883 r. w zakonie; święcenia kapł. otrzymał w 1888 r. Należał do wybitnych kaznodziejów – dlatego został obdarzony tytułem „kaznodziei generalnego”. Pełnił obowiązki przełożonego w kilku klasztorach. Por. K. Grudziński, *Moralski Ferdynand Franciszek*, w: *Słownik polskich...*, s. 329.

¹⁰³ Jan Sobolewski – o. Marian (1864–1922), do zakonu wstąpił w 1883 r., święcenia kapł. otrzymał w 1888 r. Pełnił różnorodne obowiązki zakonne, m. in. był wykładowcą, gwardianem, prowincjałem, prokuratorem generalnym Zakonu. Należał do „wybitnych franciszkanów”; był wszechstronnie wykształcony. Por. J. Bar, *Sobolewski Marian Jan*, w: *Słownik polskich...*, s. 446–447.

¹⁰⁴ K. Panuś, *Uratować naród! Głos z ambony katedry wawelskiej okresu niewoli narodowej. 1795–1918*, Kraków 1996, s. 127–128.

¹⁰⁵ Tamże, s. 329.

¹⁰⁶ Kazimierz Władysław Madejewski – o. Anioł (1873–1951), hrabia, do zakonu wstąpił w 1895 r., święcenia kapł. otrzymał w 1898 r. Oddawał się pracy kaznodziejskiej (nazywany „kaznodzieją anielskim”), misyjnej i katechetycznej. Był znanym konferencjonistą i spowiednikiem inteligencji. Aktywnie udzielał się w środowiskach patriotycznych. Por. J. L. Gadacz, *Słownik...*, t. 2, s. 18–20.

¹⁰⁷ Władysław Jaroń – o. Konstanty (1873–1952), do zakonu wstąpił w 1890 r., święcenia kapł. przyjął w 1896 r. Przez całe życie kapłańskie głosił kazania, rekolekcje (316) i misje (193); pełnił obowiązki wychowawcy kleryków i nowicjuszy, przełożonego klasztoru w Krośnie i w Olesku, komisarza komisariatu galicyjskiego kapucynów. Był jednym z najbardziej znanych kaznodziejów w I poł. XX wieku. Opublikował kilka broszur oraz współpracował z Instytutem Historycznym Zakonu Kapucynów przy redagowaniu *Lexicon cappuccinu* (Romae 1951). Por. J. L. Gadacz, *Słownik...*, t. 1, s. 518–521.

¹⁰⁸ Jan Szuber – o. Jan (1880–1951), do zakonu wstąpił w 1896 r., święcenia kapł. otrzymał w 1903 r. Jest uważany za jednego z najbardziej zasłużonych dla rozwoju zakonu w Małopolsce. Oddawał się pracy kaznodziejskiej i rekolekcyjnej, był wykładowcą, pisarzem, publicystą, przełożonym klasztorów i czterokrotnym przełożonym komisariatu krakowskiego kapucynów. Por. J. L. Gadacz, *Słownik...*, t. 2, s. 333–336; J. Marecki, *O. Czesław Szuber – duszpasterz, rekolekcjonista i misjonarz ludowy. Próba omówienia archiwalów*. „Studia Laurentiana”R. 1:2001, nr 1, s. 115–136.

¹⁰⁹ K. Panuś, *Uratować naród...*, s. 126–127.

ki¹¹⁰ oraz ze środowiska salwatorianów, ks. Chryzostom Małysiak¹¹¹ i redemptorystów, o. Bernard Łubieński¹¹².

Zakonnicy, zwłaszcza z terenu archidiecezji lwowskiej i diecezji przemyskiej, aktywnie włączyli się w działalność Towarzystwa Szkół Ludowych.

W interesującym nas okresie zakonnicy wzniesli liczne budowle sakralne i zabudowania klasztorne. Na uwagę zasługują świątynie podporządkowane „stylowi nadwiślańskiemu”, którego inicjatorem był Jan Sas-Zubrzycki¹¹³, a który to styl miał zawierać cechy rdzennie polskiego budownictwa w oparciu o produkowane na miejscu materiały budowlane i wznoszone przez rodzimych robotników. W początkach XX wieku powstały świątynie klasztorne misjonarzy w Tarnowie (wzniesiony w latach 1904–1906 kościół według projektu J. Sas-Zubrzyckiego, konsekrowany w 1908 r.), kapucynów w Zamarstynowie (wzniesiony w latach 1925–1930, konsekrowany w 1930 r.)¹¹⁴, salwatorianów w Trzebini (budowę rozpoczęto w 1909 r.) i redemptorystów w Podgórzu (obecnie

¹¹⁰ Ludwik Janicki – o. Zygmunt (1867–1929), do zakonu wstąpił w 1883 r., święcenia kapłańskie otrzymał w 1889 r. Kaznodzieja i działacz patriotyczny, organizator pielgrzymek do Ziemi Świętej, gwardian i prowincjał oraz prełożony Komisariatu Ziemi Świętej na Polskę (1911–23). Por. J. Pasiecznik, *Działalność klasztoru franciszkanów–reformatorów w Krakowie (1625–1978)*, Kraków 1980, s. 122; K. Panuś, *Kaznodziejstwo w katedrze...*, s. 203, 229–230.

¹¹¹ Sługa Boży ks. Chryzostom Małysiak (ur. 1884), święcenia kapł. otrzymał w 1907 r., a pierwsze śluby zakonne złożył w zgromadzeniu salwatorianów w 1918 r. Zastąpił jako gorliwy rekolekcjonista. Wygłosił 1357 serii misji i rekolekcji parafialnych. W 1930 r. założył Zgromadzenie Sióstr Rodziny Betańskiej celem pomocy duchowieństwu w pracy parafialnej. W 1928 r. w Trzebini założył Dom Rekolekcji Zamkniętych, ponieważ widział konieczność ewangelizacji świeckich. Odznaczał się szczególnym umiłowaniem nabożeństwa do Matki Najświętszej. Proces beatyfikacyjny rozpoczął się w 1995 r. w Lublinie. Por. D. Krzyształowicz, *Działalność zakonodawcza księdza Czesława Józefa Małysiaka (1884–1966)* [msps], Wrocław 1994; J. Moskalski, *Życie i działalność księdza Józefa Małysiaka w latach 1884–1918* [msps], Wrocław 1994.

¹¹² K. Górski, *Życie wewnętrzne i religijność mas*, w: *Historia Kościoła...*, s. 683.

¹¹³ Jan Sas Zubrzycki (1860–1935), prof. architektury. Ukończył wydział architektury Politechniki Lwowskiej, do 1912 r. pracował w Urzędzie Budownictwa w Krakowie, nast. został profesorem historii architektury na Politechnice Lwowskiej. Członek Polskiej Akademii Umiejętności, założyciel i prezes Towarzystwa Opieki nad Zabytkami Sztuki i Kultury we Lwowie. Angażował się w sprawy narodowe. Był wybitnym projektantem i teoretykiem architektury, m. in. zaprojektował 40 świątyń i wykonał plany 20 modernizacji i przebudowy.

¹¹⁴ J. Marecki, *Dzieje Zakonu...*, s. 387.

Kraków), michalitów w Miejscu Piastowym (1932–1935). W tym samym okresie wzniesiono wiele innych budowli zakonnych i przeprowadzono renowację niektórych obiektów klasztornych, m. in. rozbudowano pod nadzorem prof. J. Sas-Zubrzyckiego klasztor Dominikanów w Tarnobrzegu (po 1905 roku) oraz wzniesiono monumentalny kościół Jezuitów w Krakowie (1909–1912, konsekrowany w 1921 r.) zaprojektowany przez Franciszka Mączyńskiego¹¹⁵.

W pierwszych latach XX wieku zakonnicy zapisali się także jako wydawcy prasy katolickiej. Już od 1884 roku był wydawany w Krakowie z inicjatywy wspomnianego o. Mariana I. Morawskiego *Przeгляд Powszechny*¹¹⁶.

W 1908 roku pallotyni z Jajkowic k. Kochawiny w rok po przybyciu z Austrii na ziemie polskie, zaczęli wydawać miesięcznik *Królowa Apostołów* (drukowany we Lwowie), a następnie *Mały Apostoł*, miesięcznik *Rodzina Polska*, tygodniki *Przeгляд Katolicki*, *Posiew* oraz dziennik *Polak-Katolik*. Same tytuły świadczą już o treści czasopism i celu ich wydawania¹¹⁷.

Jezuici krakowscy od 1872 roku publikowali *Postać Serca Jezusowego*¹¹⁸ – miesięcznik Apostolstwa Modlitwy oraz *Głosy Kato-*

¹¹⁵ A. Liedtke, *Sztuka sakralna*, w: *Historia Kościoła...*, s. 719–720.

¹¹⁶ Miesięcznik założony celem szerzenia znajomości zasad katolickich wśród inteligencji oraz oceny aktualnych zagadnień społecznych, naukowych i literackich. Prezentował bardzo wysoki poziom, zawierał studia m. in. z dziedziny literatury, historii, filozofii, teologii, religioznawstwa, etyki społecznej oraz recenzje książek. Do 1936 r. ukazywał się w Krakowie, potem w Warszawie. Uległ zawieszeniu podczas II wojny światowej (1939–1947) oraz w czasach rządów komunistycznych (1953–81). Pierwszymi redaktorami byli: M. Morawski (1884–1901), S. Kobyłecki (1901–1902), J. Pawelski (1902–1918). Por. *Encyklopedia wiedzy...*, s. 547

¹¹⁷ M. Pirożyński, *Zakony...*, s. 243–244.

¹¹⁸ Organ Apostolstwa Modlitwy, założony w 1872 r. przez S. Stojałowskiego, mający na celu krzewienie nabożeństwa do Serca Jezusa. Z biegiem czasu pismo propagowało Dzieło Poświęcenia Rodzin i wspierało dzieło Krucjaty Eucharystycznej. Początkowo nosiło nazwę *Apostolstwo Serca Jezusowego*, *Intencja na miesiąc...* (1872–1879), potem *Intencja Miesięczna*, czyli *Postaniec Serca Jezusowego* (1880–1903), w końcu *Postaniec Serca Jezusowego* (od 1904). Kolejnymi redaktorami w omawianym okresie byli: Piotr Kutyba (1900–1903), Józef Tuszowski (1904–1905), Alojzy Fridrich (1905–1907), Wiktor Wiecki (1907–1908), Władysław Rejowicz (1908–1909), Wiktor Wiecki (1909–1910), Władysław Wojtoń (1910–1911), Ludwik Rudnicki (1911–1913), Władysław Wojtoń (1913–1915). Por. *Na 60 lecie Postać Serca Jezusowego*. „Postaniec Serca Jezusowego” 60 (1932), s. 161–167; *Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy*, Kraków 1972, s. 441–444.

lickie¹¹⁹. Pierwszy z miesięczników ukazywał się po I wojnie światowej w nakładzie około 133 000 egzemplarzy, nakład drugiego liczył około 20 000 egzemplarzy.

Dominikanie lwowscy wydawali od 1897 roku *Różę Duchowną* – miesięcznik popularno–ascetyczny¹²⁰.

Salezjanie od 1897 roku, wydawali „Wiadomości Salezjańskie” przeznaczone dla swych wychowanków zrzeszonych w Związku Pomocników i Pomocnic Salezjańskich.

Od 1906 roku salwatorianie, którzy trzy lata wcześniej osiedli w Trzebini, rozpoczęli wydawanie *Postańca Salwatoriańskiego*¹²¹.

Reformaci wydawali we Lwowie, od 1911 roku, miesięcznik popularno–ascetyczny *Postaniec św. Antoniego z Padwy*.

W początkach XX wieku wiele klasztorów publikowało własne modlitewniki, druki z pieśniami czy opisami historii i cudów lokalnych sanktuariów. Wśród wielu tytułów nie brak poważniejszych pozycji, takich jak na przykład wielokrotnie wznawiany, wydawany przez kapucynów *Brewiarzyk Tercjarski* układu kapucyna o. Leona Dolińskiego¹²².

Sami zakonnicy byli autorami wielu pieśni religijnych i tekstów modlitw. Największą popularnością cieszył się *Śpiewnik kościelny* ułożony przez misjonarza ks. Jana Siedleckiego, którego pierwsze wydanie ukazało się w Krakowie w 1878 roku¹²³.

¹¹⁹ Miesięcznik wydawany w Krakowie od 1900 r. Każdy zeszyt *Głosów Katolickich* zawierał odrębne opracowanie z dziedziny religijnej lub społecznej. Pismo miało pouczać wiernych o prawdach wiary i przeciwdziałać zgubnym prądom nurtującym społeczeństwo. Powstało jako kontynuacja serii wydawniczej „Pobożne książki dla wiernych każdego stanu”. Początkowo stanowił dodatek do *Postańca Serca Jezusowego* lub *Sodalis Marianus*. Nakład jednorazowy wynosił od 5 tys. do 100 tys. egzemplarzy. Kolejni redaktorzy: Piotr Kutyba (1900–1903), Feliks Cozel (1905–1906, 1907–08), Aleksander Mohl (1906–1907), Kazimierz Nowak (1908–1909), Wiktor Wiecki (1909–1911), Jan Zatlókiewicz (1911–1913), Kazimierz Bisztyga (1913–1914, 1917–1918). Por. *Encyklopedia wiedzy...*, s. 183

¹²⁰ Por. M. Pirożyński, *Zakony...*, s. 68.

¹²¹ Por. M. Sarniewicz, *Czasopismo „Postaniec Salwatoriański”* jako forma działalności apostołskiej salwatorianów w pierwszym okresie ich pracy na ziemiach polskich [msps], Wrocław 1995, *passim*.

¹²² Por. J. Marecki, *Dzieje Zakonu...*, s. 439.

¹²³ Do 2002 r. ukazało się 40 wydań.

ZAKOŃCZENIE

Trudno przedstawić szerszą działalność męskich wspólnot zakonnych na terenie Galicji w pierwszej dekadzie XX wieku.

Dawne wspólnoty zakonne odczuły bardzo boleśnie lata zaborów, doświadczenie kasat, polityki józefińskiej i ograniczania działalności duszpasterskiej oraz stanu personalnego. Mimo wielu trudności prowadziły, zgodnie ze swym charyzmatem, wieloraką działalność. W omawianym okresie zwiększyła się liczba domów zakonnych, wzrósł też stan personalny.

Istotną rolę w odrodzeniu życia zakonnego i duchowości zakonnej odegrały – wychodząc naprzeciw zapotrzebowaniom społecznym – powstałe w końcu XIX wieku na ziemiach polskich zgromadzenia michalitów oraz albertynów i zmartwychwstańców, a także przedstawiciele wspólnot od dawna osiadłych w Galicji.

Salezianie, saletyni, pallotyni, bracia szkolni, redemptoryści i salwatorianie wnieśli do może nieco skostniałego życia parafialnego nowe formy duszpasterskie i tym samym zaktywizowali dawne wspólnoty, inspirując je do nowych wysiłków, do pracy duszpasterskiej, oświatowej, kulturalnej i wydawniczej.

Pierwsza wojna światowa w dużej mierze zniweczyła ten wysiłek i dopiero po 1920 roku zarówno dawne, jak i nowe wspólnoty już w innych warunkach polityczno-społecznych rozpoczęły działalność.

W nowych warunkach znaleźli się księża saletyni, dla których wiek XX był wprawdzie okresem rozwoju, a potem stabilizacji i sukcesów, których z okazji jubileuszu – oczywiście – im nadal życzę.

ANEKS I
WYKAZ MĘSKICH WSPÓLNOT ZAKONNYCH
OBRZĄDKU ŁACIŃSKIEGO
NA TERENIE GALICJI W LATACH 1900–1914

ALBERTYNI

klasztory	1900				1905				1910				1914				Uwagi
	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	

archidiecezja lwowska

Lwów	brak danych														od 1892 r.
Monastyrek	brak danych														1891-1903
Sokal	brak danych														1902-1915
Stanisławów	brak danych														od 1903 r.
Zgorajszczyzna	brak danych														1903-1907

diecezja krakowska

Kraków-Kazimierz	brak danych														7	od 1883 r.	
Kraków-Seminarium	brak danych														2		
Kraków-ul. Zwierzyniecka	brak danych														4	od 1912 r.	
Zakopane-Kalatówki	brak danych														11	od 1898 r.; nowicjat	
RAZEM																24	

diecezja przemyska

Przemysł	brak danych															od 1907 r.
----------	-------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------

diecezja tarnowska

Tarnów	brak danych															1901-1918
--------	-------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	-----------

AUGUSTIANIE

klasztery	1900				1905				1910				1914				Uwagi
	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	
<i>diecezja krakowska</i>																	
Kraków	8			1	6	2	2	3	9			4*	5	2		2*	* ponadto 1 oblat i 1 tercjarz
Prokocim									1			1				2	rezydencja; ob. Kraków; od 1910 r.
RAZEM	8			1	6	2	2	3	10			5	5	2		4	

BONIFRATRY

klasztery	1900				1905				1910				1914				Uwagi
	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	
<i>diecezja krakowska</i>																	
Kraków				10				17				16	1			16	od 1609 r.
Zebrzydowice	3			6	1			5	4			2	1			4	od 1611 r.
Zielona-Świątniki	brak danych															gospodarstwo rolne; od 1913 r.	
RAZEM	3			16	1			22	4			18	2			20	

MĘSKIE ZAKONY I ZGROMADZENIA...

BRACIA MNIEJSI - BERNARDYNI

klasztory	1900				1905				1910				1914*				Uwagi
	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	
<i>archidiecezja lwowska</i>																	
Brzeżany	2			2	4			2	4			1	4				od 1683 r.
Dźurków	brak danych															od 1901 r. rezydencja	
Fraga	1			2	2			1					2				od 1682 r.; parafia od 1899 r.
Gwoździec	3			1	4			2	5			2	4				od 1715 r.; parafia
Jacowce	brak danych															od 1894 r.; rezydencja	
Krystynopol					3			1	3			2	4				od 1692 r.; parafia od 1779 r.
Leszniów	2			1*	3			3	3			2	2				* oraz 1 tercjarz od 1633 r.; parafia od 1821 r.
Lwów	15	25		6*	13	20		7	14	20		11	15				* oraz 4 tercjarzy od 1461 r.; parafia od 1806 r.
Maksymówka	brak danych															od 1908 r. rezydencja	
Sieniawa	brak danych															od 1908 r. rezydencja	
Sokal	2			3*	5	10		7	5			7	4				* oraz 2 tercjarzy od 1599 r.; sanktuarium maryjne
Soroki	brak danych															od 1908 r. rezydencja	
Stryjówka	brak danych															od 1901 r. rezydencja	
Wicyń	1			2	1			1									rezydencja
Woronów					1												rezydencja
Zbaraż	9			3	9			3	11			4	11				od 1627 r.; parafia z kaplicami filialnymi od 1788 r.
RAZEM	35	25		19	45	30		27	45	20		29	46				
<i>diecezja krakowska</i>																	
Alwernia	4			3	4			3	4			4	4			4	fundacja w 1616 r.
Kalwaria Zebrzydowska	6			12	10			7*	11			18	6			5	* oraz 9 tercjarzy ** oraz 2 pustelników od 1602 r.
Kraków	9			5	5			2	5			3	8				od 1453 r.
Zakopane									1								od 1902 r.; dom z prywatną kaplicą
RAZEM	19			20	19			12	21			25	18			11	* + 9 tercjarzy
<i>diecezja przemyska</i>																	
Dukla	2			3	4				4			4	4			3	od 1741 r.
Leżajsk	11		17	9*	7		16		6		8	10	7		7	12	* + 1 tercjarz od 1608 r.
Przeworsk	3			3*	4				5			2	4			1	* + 1 tercjarz od 1465 r.
Rzeszów	4			1	5				6			2	5			2	od 1929 r.
Sambor	2			1	3				4			2	3			2	od 1460 r.
RAZEM	22			17	23		16	17	25		8	20	23		7	20	
<i>diecezja tarnowska</i>																	
Tarnów	3			3	4			3	4			3	3			3	od 1459 r.
<i>Galicja</i>																	
RAZEM	79	25	17	59	92	30	16	59	95	20	8	67	90		7	34	

STUDIA SALETYŃSKIE

BRACIA MNIEJSI - REFORMACI

klasztery	1900				1905				1910				1914*				Uwagi
	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	
<i>archidiecezja lwowska</i>																	
Lwów	6			3*	5			4	7			3	9				od 1630 r.; ponownie od 1896 r.; parafia Kleparów od 1725 r.
Rawa Ruska	4			4	4			3	3			3	4				
RAZEM	10			7	9			7	10			6	13				
<i>diecezja krakowska</i>																	
Kęty	5			4	5			4	5			5	5			5	od 1699 r.
Kraków	11	21		3*					11	12		7*	11	8	2	8	* oraz 3 tercjarzy od 1625 r.; adm. parafii Bronowice rezydencja
Staniątki	1																
Wieliczka	8			7				4			2	5	6		10	8	od 1623 r.
RAZEM	24	21		14	21	14	6	17	20	12	2	17	22	8	12	21	
<i>diecezja przemyska</i>																	
Biecz	5			3*	5			4	4			5	4			5	* oraz 2 tercjarze
Jarosław	6			3	5			5	4			4	5			3	od 1700 r.
Przemysł	5	13*		7	5			6	5			4	4			4	* klerycy-gimnazjaliści od 1629 r.
Sądowa Wisznia	3			3*	4			4	6			2	5			4	* oraz 1 tercjarz od 1730 r.
RAZEM	19	13		16	19			19	19			15	18			16	
<i>diecezja tarnowska</i>																	
Zakliczyn	4			4	5			4	5			3	5			4	od 1621 r.
<i>Galicja</i>																	
RAZEM	57	34		41	54	14	6	47	54	12	2	41	58	8	12	41	

BRACIA SZKOLNI

klasztery	1900				1905				1910				1914				Uwagi
	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	
<i>archidiecezja lwowska</i>																	
Lwów	brak danych															8	od 1903 r.

MĘSKIE ZAKONY I ZGROMADZENIA...

CYSTERSI

klasztory	1900				1905				1910				1914				Uwagi
	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	
<i>diecezja krakowska</i>																	
Mogila	11			5	9	4		5	11			4	11	1		3	od 1222 r.
<i>diecezja tarnowska</i>																	
Szczyrzyc	9	2		2	9	2		3	8	1	3	2	10	2		1	od 1239 r.; parafia; adm. filii w Jodłowniku
<i>Galicja</i>																	
RAZEM	20	2		7	18	6		8	19	1	3	6	21	3		4	

DOMINIKANIE

klasztory	1900				1905				1910				1914				Uwagi
	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	
<i>archidiecezja lwowska</i>																	
Bohorodczany	3			2	3			1	2			1	2				od 1691 r. parafia
Czortków	6			3	5			3	6			4	5				od 1610 r. parafia
Lwów	13	11		12	11	8		12	16	12		10	14				od 1270 r. sanktuarium
Jezupol	2			1	2			2	3				2				od 1622 r. parafia
Podkamień	7			11	6			5	7			7	8				od 1615 r.; parafia; sanktuarium maryjne
Potok Żłoty	1				2			1	2			1	2				parafia; do ok. 1920 r.
Tarnopol					2			1	3			1	3				od 1749 r.
Tyśmienica	2			3	2			2	3				2				od 1634 parafia
Żółkiew	5			6	4			6	5			3	3				od 1653 r.; sanktuarium maryjne
RAZEM	39	11		38	37	8		33	47	12		27	41				
<i>diecezja krakowska</i>																	
Kraków	8		2	14	8		16	15	10	10	2		9		10	15	od 1223 r.
<i>diecezja przemyska</i>																	
Jarostaw	4			1	4			1	3			2	3			1	od 1777 r.; sanktuarium maryjne
Borek Stary	1			2	2			1	2			1	3			2	od 1667 r.; sanktuarium maryjne
Dzików (Tarnobrzeg)	2			2	3			1	3			2	3			1	od 1676 r.; sanktuarium maryjne
Wielkie Oczy	1			1	2			2	2			1	2				parafia do ok. 1920 r.
RAZEM	8			6	11	8		5	10			6	11			4	
<i>Galicja</i>																	
RAZEM	55	11	2	58	56	8	16	53	67	22	2	33	61		10	19	

FILIPINI

klasztory	1900				1905				1910				1914				Uwagi
	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	
<i>diecezja tarnowska</i>																	
Tarnów	7				7				6				6				od 1878 r.

FRANCISZKANIE KONWENTUALNI

klasztory	1900				1905				1910				1914*				Uwagi
	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	
<i>archidiecezja lwowska</i>																	
Czyszki	2			1	2			1	2			1	1				od 1420 r. parafia
Halicz	3			1	3			1	2			1	3				od 1238 r. parafia
Hanaczów	1			1	1			1	2			1	1				od 1787 r. parafia
Horyniec	2				2				2					3			od 1706 r. parafia
Jajkowce					2			1									parafia rezydencja
Lwów	12		7	11	9	7		8	7			8	9				od 1236 r.
RAZEM	20		7	14	19	7		12	15			11	17				
<i>diecezja krakowska</i>																	
Kraków	9	7		8	9	8		7	10	16		8	11	21		11	od 1237 r.: sanktuarium maryjne
<i>diecezja przemyska</i>																	
Jaśło	2			1	3			1	3			2	4			2	od 1899 r.
Kalwaria Paclawska	5			1	3			2	3			3	3			3	od 1667 r.: parafia: sanktuarium maryjne
Krosno	4			1	2			1	3			3	4			3	od 1378 r.
Przemysł	4			1	3			2	3			2	3			3	od 1237 r.
Sanok	4			1	2				4				4			2	od 1377 r.
RAZEM	19			6	13			6	16			10	18			13	
<i>Galicja</i>																	
RAZEM	48	7	7	28	41	15		25	41	16		29	46	21		24	

MĘSKIE ZAKONY I ZGROMADZENIA...

JEZUICI

klasztery	1900				1905				1910				1914				Uwagi
	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	brak danych o braciach w arch. lwowskiej

archidiecezja lwowska

Czerniowce	5			2	4			2	7			2	6				
Kołomyja	4			2	6			2	6			2	5				od 1895 r.
Lwów pl. Trybunalski	8			4	8			4	8			5	9				od 1836 r.
Lwów ul. Dunin- Borkowskich									8			6	9				od 1909 r.
Stanisławów	7			4	7			4	7			4	6				od 1883 r.
Tarnopol	9*			8	7*			5	7			6	6				* oraz 11 probantów ** oraz 8 probantów od 1820 r.
RAZEM	33*			18	28			15	36			23	35				* oraz 6 kapłanów u bazylianów

diecezja krakowska

Kraków- Wesota	23	30		16	45	26		21	37	24		27	44	49		26	od 1868 r.
Kraków- kościół św. Barbary	13			7	8			3	13			6	16			5	początkowo zakonnicy mieszkali przy ul. Grodzkiej 43; od 1583 r.; na nowo od 1880 r.
Kraków- Przegorzały	brak danych															od 1881 r.	
Staniątki									2				4				od 1867 r. z przerwami od 1898 r.
Zakopane					5			4	4			5	5			4	
RAZEM	36	30		23	58	26		28	56	24		38	69	49		35	

diecezja przemyska

Stara Wieś	15	49		33	35	45		32	15	34		35	18	47		24	od 1822 r.; sank. maryjne od 1886 r.
Chyrów	31	17		32	14	15		28	33	45		36	32	34		37	
RAZEM	46	66		65	49	60		60	48	79		71	50	81		61	

diecezja tarnowska

Nowy Sącz	15	31		10	14	21		12	15	26		11	11	11		9	od 1832 r.
Nowy Sącz- kościół św. Elżbiety					2				3				2			1	od 1905 r.
RAZEM	15	31		10	16	21		12	18	26		11	13	11		10	

Galicja

RAZEM	132	127	116	151	107	115	158	129	143	167	141	106					
--------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	--	--	--	--	--

STUDIA SALETYŃSKIE

KAMEDULI

klasztorzy	1900				1905				1910				1914				Uwagi
	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	
<i>diecezja krakowska</i>																	
Bielany	6	1	1	10	8	8	4	10	8	3	1	13	8	8	2	4*	* oraz 9 oblatów od 1605 r.

KANONICY LATERAŃSCY

klasztorzy	1900				1905				1910				1914				Uwagi
	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	
<i>diecezja krakowska</i>																	
Kraków	9	1	2		8	3	1		10	2			11	2			od 1405 r.

KAPUCYNI

klasztorzy	1900				1905				1910				1914				Uwagi
	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	
<i>archidiecezja lwowska</i>																	
Kutkorz	2			2	3			2	2			4	3				od 1753 r.; parafia
Olesko	1			2	2			2	2			4	2				od 1734 r.
Zamarstynów					3			1	3			1	4				od 1904 r. parafia
RAZEM	3			4	8			5	7			9	9				
<i>diecezja krakowska</i>																	
Kraków	7	7		6*	8	7		8**	6	12		6**	7	9		6** *	* oraz 3 tercjarzy ** oraz 2 tercjarzy *** oraz 1 tercjarz. od 1695 r.
<i>diecezja przemyska</i>																	
Krosno	4			5	5			5	4			4	4			6	od 1754 r.
Rozwadów	3			2	3			2	4			4	6			4	od 1749 r.
Sędziszów	4		2	4	3			2	4	5		6	7	4		4	5
RAZEM	11		2	11	13			2	11	13		6	15	14		4	15
<i>Galicja</i>																	
RAZEM	21	7	2	21	29	7	2	24	26	12	6	30	29	9	4	21	

MĘSKIE ZAKONY I ZGROMADZENIA...

KARMELICI BOSI

klasztory	1900				1905				1910				1914				Uwagi
	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	
<i>diecezja krakowska</i>																	
Czerna	7	2		6	9	1		8	7	5		9	9			10	od 1629 r.
Kraków									3			3	6	6		5	od 1907 r.
Wadowice	5	5		3	9	10		5	11	4		7	7	2		5	od 1899 r.
RAZEM	12	7		9	18	11		13	21	9		19	22	8		20	

KARMELICI TRZEWICZKOWI

klasztory	1900				1905				1910				1914*				Uwagi
	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	
<i>archidiecezja lwowska</i>																	
Bołszowce	3			1	4			1	2				3				od 1624 r. parafia
Lwów	8		6	5	7	7	5	6	5		2	3	8				od 1614 r.
Rzodół	3				3				3				4				od 1647 r. parafia
Trembowa	2			1	2				2				2				od 1617 r.
RAZEM	16		6	7	16	7	5	7	12		2	3	17				
<i>diecezja krakowska</i>																	
Kraków	6	2		4	7	7		3	5	10		3	6	2		4	od 1400 r. : sanktuarium maryjne
<i>diecezja przemyska</i>																	
Sąsiadowice	3			1	3				3				2				od 1603 r. parafia
<i>diecezja tarnowska</i>																	
Pilzno	3				2			1	3			1	3			1	od 1842 r.
<i>Galicja</i>																	
RAZEM	28	2	6	12	28	14	5	11	23	10	2	7	28	2		5	

MICHALICI

klasztory	1900				1905				1910				1914*				Uwagi
	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	
<i>diecezja krakowska</i>																	
Pawlikowice	brak danych															od 1903 r.	
<i>diecezja przemyska</i>																	
Miejsce Piastowe	brak danych															od 1892 r.	

MISJONARZE ŚW. WINCENTEGO A PAULO

klasztory	1900				1905				1910				1914				Uwagi
	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	

archidiecezja lwowska

Biały Kamień									3								3				parafia od 1903 r.
Jezierzany	5			1	4				2	3							2	3			parafia od 1889 r.
Kaczyka					4				1	3							2	3			
Lwów	6			1	7				3	6							2	7			od 1867 r.
Lwów-Seminarium	3			2	4				2	3							2	3			
Milatyn Nowy																	2		1	4	sankt. Pana Jezusa Konającego; parafia od 1906 r.
Paulinówka	2			2	2				2												
Sarnki	2			1	2				1												
Witków	3			2	3				2	3							2				parafia od 1898 r.
RAZEM	21			9	26				13	20							11	20			

diecezja krakowska

Kraków-ul. Długa																	2				3	zakład ks. Siemaszki			
Kraków-Kleparz	21	56		13	16	28			13	21	31						14	15			10	od 1861 r.			
Kraków-Stradom	5			2	11	24			9	11	27						7	21	63		13	od 1686 r.; Instytut Teologiczny			
Kraków-Nowa Wieś (Łobzów)	7			4	7				3	7							5	7			5	od 1894 r.			
Biskupice	brak danych																								po 1905 r. rezydencja
Olcza	brak danych																								od 1913 r. filialny ośrodek duszpasterski
RAZEM	33	56		19	34	42			25	39	58						26	45	63		31				

diecezja przemyska

Moszczański	brak danych																								rezydencja
-------------	-------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------

diecezja tarnowska

Tarnów					3								7				2	6			1	od 1903 r. parafia
Odporyszów																		3			1	od 1906 r. parafia
RAZEM					3								7				2	9			2	

Galicja

RAZEM	54	56		28	63	42			38	66	58						39	74	63		33	
--------------	-----------	-----------	--	-----------	-----------	-----------	--	--	-----------	-----------	-----------	--	--	--	--	--	-----------	-----------	-----------	--	-----------	--

OBLACI ŚW. FRANCISZKA SALEZEGO (Salezianie de Troyes)

klasztory	1900				1905				1910				1914				Uwagi
	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	

archidiecezja lwowska

Skała																	1					od 1912/13 r.
-------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---	--	--	--	--	---------------

MĘSKIE ZAKONY I ZGROMADZENIA...

PALLOTYNI

klasztery	1900				1905				1910				1914*				Uwagi
	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	* w diecezji przemyskiej dane z 1913 r.
<i>archidiecezja lwowska</i>																	
Jajkowice	brak danych															1907-13	
<i>diecezja krakowska</i>																	
Klecza Dolna (Wadowice-Kopiec)									2				14	2			od 1909 r. niższe seminarium (40-100 uczniów)
<i>diecezja tarnowska</i>																	
Bochnia	brak danych															od 1913 r.	

PAULINI

klasztery	1900				1905				1910				1914				Uwagi
	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	
<i>diecezja krakowska</i>																	
Kraków	6	3			7	4		1	8	3		1	5			1	od 1471 r. parafia

PIARZY

klasztery	1900				1905				1910				1914				Uwagi
	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	
<i>diecezja krakowska</i>																	
Kraków	5	1		1	3		4	5	5	4		7*				4	* oraz 1 oblat od 1660 r., na nowo od 1887 r. od 1910 r.
Rakowice													4	3		4	
Ślemień	brak danych															po 1905 r. parafia	
RAZEM	5	1		1	3		4	5	5	4		7	4	3		4	

REDEMPTORŚCI

klasztery	1900				1905				1910				1914				Uwagi
	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	
<i>archidiecezja lwowska</i>																	
Maksymówka									6					7			dom studiów (1906-19)
<i>diecezja krakowska</i>																	
Kraków					4			5	10				7	10			7 od 1903 r.
<i>diecezja przemyska</i>																	
Mościska	7				6	10	14	8	5	8		6	6	10		6	8 od 1883 r.; dom studiów (1903-06; 1919-20)
<i>diecezja tarnowska</i>																	
Tuchów	7			5	3	7	4	6	4	8		2	5	11			9 od 1893 r.; dom studiów (1921-)
<i>Galicja</i>																	
RAZEM	14		5	9	21	18	14	14	32		8	18	38		6	24	

SALETYNI

klasztery	1900				1905				1910				1914				Uwagi
	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	
<i>archidiecezja lwowska</i>																	
Pużniki					5				1	2				2			od 1902 r. parafia (1905-11), szkoła
<i>diecezja krakowska</i>																	
Kraków	brak danych															1902-05	
<i>diecezja przemyska</i>																	
Dębowiec										4			2	4			4 od 1911 r.; sanktuarium maryjne
<i>Galicja</i>																	
RAZEM					5				1	6			2	6		4	

MĘSKIE ZAKONY I ZGROMADZENIA...

SALEZJANIE

klasztery	1900				1905				1910				1914*				Uwagi	
	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.		
<i>archidiecezja lwowska</i>																		
Daszawa									4	2			4	5			od 1904/05 r.; dom studiów	
<i>diecezja krakowska</i>																		
Kraków-Rakowice													4	3		6	od 1911 r.	
Oświęcim									12	17			12	14	12	18	od 1898 r.	
RAZEM					12	12		4	12	17			12	18	15	24		
<i>diecezja przemyska</i>																		
Przemysł									2				2	4		3	2	od 1907 r.
<i>Galicja</i>																		
RAZEM					12	12		4	18	19			14	26	20	3	26	

SALWATORIANIE

klasztery	1900				1905				1910				1914				Uwagi	
	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.		
<i>diecezja krakowska</i>																		
Kraków	brak danych															1900-1903		
Trzebina					4			2	7				1	5			1	od 1903 r.

ZMARTWYCHWSTAŃCY

klasztery	1900				1905				1910				1914				Uwagi
	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia zak.	
<i>archidiecezja lwowska</i>																	
Lwów	4			15	6	1		9	6			10	6			7	od 1880 r.
<i>diecezja krakowska</i>																	
Kraków	6		19	9	6	1	9	17	10		4	13	9				od 1882 r.
<i>Galicja</i>																	
RAZEM	10		19	24	12	2	9	26	16		4	23	15			7	

Źródło: *Elenchus venerabilis cleri tam saecularis quam regularis dioeceseos cracoviensis S. Sedi Apostolicae immediate subjectae pro anno Domini 1911*, Cracoviae 1911, s. 203–230; Toż 1914, Cracoviae 1914, s. 190–217; *Catalogus universi venerabilis cleri saecularis et regularis archidieccesis leopoliensis rit. lat. pro anno Domini 1901*, Leopoli 1901, s. 182–200; Toż 1905, s. 196–216; Toż 1910, Leopoli 1910, s. 218–232; *Schematismus Archidioecesis Leopoliensis ritus latini. 1914*, Leopoli 1914, s. 191–200; *Schematismus universi venerabilis cleri saecularis et regularis dioecesis rit. lat. premisliensis pro anno Domini 1905*, Premisliae 1904, s. 283–294; Toż 1911, Premisliae 1910, s. 297–306; Toż 1914, Premisliae 1913, s. 276–287; *Schematismus universi venerabilis cleri saecularis et regularis dioecesis tarnoviensis pro anno Domini 1901*, Tarnoviae 1901, s. 148–149; Toż 1905, Tarnoviae 1905, s. 179–186; Toż 1910, Tarnoviae 1910, s. 208–211; Toż 1914, Tarnoviae 1914, s. 182–190.

ANEKS II
WYKAZ MĘSKICH WSPÓLNOT ZAKONNYCH
OBRZĄDKU GRECKO-KATOLICKIEGO
NA TERENIE GALICJI W LATACH 1900–1914

BAZYLIANIE

diecezja	miejsowość	stan personalny w 1900 roku				uwagi
		kapłani	klerycy	nowicjusze	bracia	
archidiecezja lwowska	Michajłówka	brak danych				
	Pohonia					
	Lwów Krasnopuszcza					
	Stanisławów Podhorce					
	Ułaszkwce					
	Zawale					
	Złoczów					
przemyska	Hoszów					
	Buczacz - instytut misyjny					
	Bukowa					
	Dobromil	7	22	11	8	
	Drohobycz	7			3	parafia
	Jaworów	3				
	Krechów	4			6	
	Krystynopol	6	13		6	parafia
	Ławrów	2			4	parafia
Przemysł						
Żółkiew	7			6	parafia i wydawnictwo „Місіонар”	

STUDYCI

lwowska	Wólka	brak danych	1901-1903
	Skniłów		od 1903

Źródło: *Schematismus universi veneabilis cleri ruthenorum catholicorum dioceseos Premiskiensis, Samboriensis et Sanocensis pro anno Domini 1901*, Premislae 1901, s. 194–200; *Шематизм грекокатолицького духовенства злучених епархій перемиської, самбірської і сянїцької за рік божий 1930*, Перемишль 1930, s. 226–229.